

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
другий (магістерський) рівень вищої освіти

на тему: Теоретико-методичні та практичні аспекти обліково-контрольного процесу операцій з основними засобами підприємства

Виконала: **Заратуйко Максим Олегович**
здобувач спеціальності
071 «Облік і оподаткування»

Керівник: **Назаренко Інна Миколаївна**
доктор економічних наук, професор, завідувач
кафедри обліку і оподаткування

Рецензент: **Семенець Людмила Валентинівна**
головний фахівець з питань внутрішнього аудиту
Сумського національного аграрного університету

Суми – 2025

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет
Кафедра
Ступінь вищої освіти
Спеціальність

Економіки і менеджменту
Обліку і оподаткування
Магістр
071 «Облік і оподаткування»

Завідувач кафедри

Затверджую:
І.М. НАЗАРЕНКО

« 08 » листопада 2024 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ
Заратуйко Максима Олеговичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

1.Тема роботи: Теоретико-методичні та практичні аспекти обліково-контрольного процесу операцій з основними засобами підприємства

2. База практичного дослідження:

ТОВ «ДІО.С» Охтирського району Сумської області.

керівник роботи **Назаренко Інна Миколаївна, д.е.н., проф., зав. каф. обліку і оподаткування**

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом по університету від 25.11. 2024 р. № 3878/ос

3. Строк подання здобувачем закінченого проекту (роботи) 08 грудня 2025 року

4. Вихідні дані до проекту (роботи):

первинні та зведені документи, реєстри синтетичного та аналітичного обліку, статутні та установчі документи, фінансова, статистична, бюджетна та податкова звітність, законодавчо - нормативні акти з питань обліку і контролю, монографії, фахові наукові статті та доповіді на міжнародних науково-практичних конференціях з питань сучасного стану та вдосконалення обліку, аналізу, аудиту і контролю основних засобів.

5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

розкрити економічну сутність основних засобів та їх місце в системі активів підприємства;
узагальнити нормативно-правове регулювання обліку основних засобів;
дослідити теоретичні аспекти організації обліку основних засобів;
надати організаційно-економічну характеристику діяльності ТОВ «ДІО.С»;
дослідити організацію обліку основних засобів на підприємстві;
обґрунтувати напрями удосконалення обліку основних засобів;
охарактеризувати організацію внутрішнього контролю основних засобів на підприємстві;
сформулювати висновки.

6. Дата видачі завдання

«08» листопада 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів підготовки кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення та затвердження теми дослідження, складання плану – графіку виконання роботи	листопад 2024 р.	
2.	Підбір та аналіз літературних джерел, підготовка першого теоретичного розділу	грудень 2024 р. - січень 2025 р.	
3.	Збір аналітичної інформації, обробка результатів дослідження та підготовка другого розділу роботи	лютий-липень 2025 р.	
4.	Підготовка третього розділу кваліфікаційної роботи	вересень - жовтень 2025 р.	
5.	Підготовка висновків, пропозицій та узгодження з керівником	жовтень-листопад 2025 р.	
6.	Підготовка кінцевого варіанту кваліфікаційної роботи	листопад 2025 р.	
7.	Опрацювання зауважень керівника, перевірка на автентичність	01-04 грудня 2025 р.	
8.	Рецензування кваліфікаційної роботи	02-10 грудня 2025 р.	
9.	Представлення кваліфікаційної роботи на кафедрі, деканат	08 грудня 2025 р.	
10.	Підготовка доповіді, презентації до кваліфікаційної роботи та її попередній захист	08-10 грудня 2025 р.	
11.	Захист кваліфікаційної роботи	11-12 грудня 2025 р.	

Здобувач вищої освіти за другим
(магістерським) рівнем

Максим ЗАРАТУЙКО

Керівник роботи

Інна НАЗАРЕНКО

АНОТАЦІЯ

Заратуйко М.О. Теоретико-методичні та практичні аспекти обліково-контрольного процесу операцій з основними засобами підприємства. Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр» за освітньою програмою «Облік і оподаткування» зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування». Сумський національний аграрний університет, Суми, 2025.

Кваліфікаційна робота присвячена комплексному дослідженню теоретико-методичних та практичних аспектів обліково-контрольного процесу операцій з основними засобами підприємства в сучасних економічних умовах.

У першому розділі розкрито економічну сутність основних засобів як ключової складової матеріально-технічної бази підприємства, уточнено їх класифікаційні ознаки та роль у виробничому процесі. Здійснено детальне дослідження нормативно-правового регулювання організації обліку основних засобів відповідно до НП(С)БО та МСФЗ, проаналізовано взаємозв'язок нормативних положень із практикою документування, оцінювання, амортизації та вибуття активів. Узагальнено наукові підходи до побудови системи обліку основних засобів, визначено проблеми, що виникають в умовах воєнного стану та цифровізації економічного середовища.

У другому розділі проведено всебічний аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «ДІО.С» за 2022–2024 роки на основі даних фінансової звітності. Досліджено склад, структуру та динаміку активів і пасивів підприємства, оцінено показники ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та майнового стану. Встановлено суттєве зростання обсягів діяльності та інвестицій у основні засоби, виявлено критичний рівень ліквідності та високий ступінь залежності від позикових коштів. Детально вивчено організацію обліку основних засобів на підприємстві, включаючи документальне оформлення операцій надходження, амортизації та руху активів. Запропоновано конкретні напрями удосконалення обліку, зокрема підвищення рівня аналітичності через деталізацію субрахунків, впровадження системи паспортів основних засобів, перехід на вітчизняне програмне забезпечення та застосування QR-кодування для інвентаризації.

У третьому розділі комплексно розглянуто організацію внутрішнього контролю основних засобів на підприємстві, визначено його роль у забезпеченні збереження активів та попередженні порушень обліку. Розроблено детальну методику проведення зовнішнього незалежного аудиту операцій з основними засобами, наведено аудиторські процедури щодо перевірки їх наявності, правильності оцінки, нарахування амортизації та вибуття. Одним із ключових елементів удосконалення аудиту основних засобів є формування чіткої та структурованої стратегії аудиту, яка визначає напрями, об'єкти та пріоритети перевірки. Стратегія аудиту дозволяє аудиторській групі раціонально розподілити ресурси, зосередитися на зонах підвищеного ризику та забезпечити повноту охоплення усіх аспектів, пов'язаних з обліком основних засобів. Сформовано стратегію та програму аудиту основних засобів для ТОВ «ДІО.С» з урахуванням специфіки діяльності підприємства. Запропоновано напрями удосконалення аудиту, включаючи посилення документального супроводу операцій, застосування цифрових засобів інвентаризації, впровадження автоматизованих процедур перевірки та підвищення якості взаємодії з внутрішніми службами підприємства.

Ключові слова: амортизація, аудит, інвентаризація, облік, основні засоби.

ANNOTATION

Zaratuyko M. Theoretical, methodological and practical aspects of the accounting and control process of fixed asset operations at the enterprise. Qualification work for obtaining a Master's degree in the educational program «Accounting and Taxation» in the specialty 071 «Accounting and Taxation». Sumy National Agrarian University, Sumy, 2025.

The qualification thesis is devoted to a comprehensive study of theoretical, methodological and practical aspects of the accounting and control process of fixed asset operations at an enterprise under modern economic conditions.

The first chapter reveals the economic essence of fixed assets as a key component of the enterprise's material and technical base, clarifies their classification features and role in the production process. A detailed study of the regulatory and legal regulation of fixed asset accounting in accordance with NAS and IFRS has been carried out, the relationship between regulatory provisions and the practice of documentation, valuation,

depreciation and disposal of assets has been analyzed. Scientific approaches to building a fixed asset accounting system are summarized, problems arising in the conditions of martial law and digitalization of the economic environment are identified.

The second chapter provides a comprehensive analysis of the financial and economic activities of LLC «DIO.S» for 2022–2024 based on financial statements. The composition, structure and dynamics of the enterprise's assets and liabilities were studied, indicators of liquidity, solvency, financial stability and property status were assessed. A significant increase in business volumes and investments in fixed assets was established, a critical level of liquidity and a high degree of dependence on borrowed funds were identified. The organization of fixed asset accounting at the enterprise was studied in detail, including documentary execution of receipt, depreciation and movement of assets operations. Specific directions for improving accounting have been proposed, including increasing the level of analytical detail through sub-account detailing, implementing a passport system for fixed assets, transitioning to domestic software and using QR coding for inventory.

The third chapter comprehensively examines the organization of internal control of fixed assets at the enterprise, defines its role in ensuring the preservation of assets and preventing accounting violations. A detailed methodology for conducting an external independent audit of fixed asset operations has been developed, audit procedures for verifying their availability, correctness of valuation, depreciation calculation and disposal are presented. One of the key elements of improving the audit of fixed assets is the formation of a clear and structured audit strategy that defines the areas, objects and priorities of the audit. The audit strategy allows the audit team to rationally allocate resources, focus on areas of increased risk and ensure complete coverage of all aspects related to fixed assets accounting. A strategy and program for auditing fixed assets for LLC «DIO.S» has been formed, taking into account the specifics of the enterprise's activities. Directions for improving the audit have been proposed, including strengthening the documentary support of operations, using digital inventory tools, implementing automated verification procedures and improving the quality of interaction with the enterprise's internal services.

Keywords: depreciation, audit, inventory, accounting, fixed assets.

ЗМІСТ

Вступ	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	12
1.1 Сутність основних засобів	12
1.2 Нормативне регулювання обліку основних засобів	14
1.3 Теоретичні аспекти організації обліку основних засобів	19
РОЗДІЛ 2 ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	27
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства	27
2.2 Організація обліку основних засобів	36
2.3 Напрями удосконалення обліку основних засобів	42
РОЗДІЛ 3 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	54
3.1 Організація внутрішнього контролю основних засобів на підприємстві	54
3.2 Методика проведення зовнішнього незалежного аудиторського контролю основних засобів	63
3.3 Удосконалення аудиту основних засобів	74
Висновки	84
Список використаних джерел	90
Додатки	94

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність теми. Основні засоби займають провідне місце у структурі активів підприємства та формують матеріально-технічну базу його діяльності. Від їх технічного стану, оновлення та ефективності використання залежать обсяги виробництва, конкурентоспроможність і фінансова стійкість суб'єкта господарювання. В умовах нестабільного економічного середовища, воєнних загроз та швидкого морального старіння техніки питання організації обліку, контролю та аудиту основних засобів набувають особливої актуальності.

Процеси руху основних засобів супроводжуються значною кількістю господарських операцій та первинних документів. Будь-які помилки на цих етапах призводять до спотворення фінансової звітності, неправильного визначення фінансових результатів та податкових ризиків. Окремої уваги потребує аудит основних засобів, який дозволяє виявити порушення у визнанні, оцінці та амортизації активів, оцінити ефективність системи внутрішнього контролю та надати рекомендації щодо усунення недоліків.

Дослідження теоретико-методичних та практичних аспектів обліково-контрольного процесу операцій з основними засобами є важливим для забезпечення ефективного управління майном підприємства, підвищення прозорості фінансової інформації та зміцнення економічної безпеки суб'єктів господарювання, що й обумовлює актуальність обраної теми роботи.

Проблеми обліку, внутрішнього контролю та аудиту основних засобів досліджуються у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема, ці питання розглянуто у наукових працях Бойко Р.В. [1], Воронко Р.М. [1], Войтенко М.В. [23], Даценко Г. [3], Дмитренко А.В. [26], Довгань П.О. [4], Кравченко О.В. [8], Кудирко О. [3], Матяш Т.В. [26], Москалюк Г.О. [13], Олійник Т.Г. [16], Онопрійчук Д.О. [16], Проскуріна Н.М. [22], Пушкар І.В. [22], Пчелинська Г. [17], Пшеничний І.С. [16], Радіонова Н.Й. [23], Редченко К.І. [1], Селезньова О.В. [8], Цуканова В.О. [13]. Серед зарубіжних дослідників слід відзначити роботи Euo-
Udo N.L. [29], Fauziah N.I. [27], Mediawati E. [27], Ogugua J.O. [29], Paul P.O. [29],

Zach M. [31].

Зв'язок роботи з науковою темою. Кваліфікаційна робота виконувалася в межах науково-дослідної теми Сумського національного аграрного університету кафедри обліку і оподаткування: «Теоретичні, методологічні та практичні аспекти трансформації формування та аудиту обліково-звітної компоненти управління підприємств (установ, організацій) в транспарентних умовах інноваційної економіки» (номер державної реєстрації 0122U001378)».

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних, методичних та практичних аспектів обліку, контролю й аудиту основних засобів підприємства, а також обґрунтування напрямів їх вдосконалення в сучасних умовах господарювання.

Для досягнення поставленої мети в роботі передбачено вирішення таких основних завдань:

- розкрити економічну сутність основних засобів та їх місце в системі активів підприємства;
- узагальнити нормативно-правове регулювання обліку основних засобів;
- дослідити теоретичні аспекти організації обліку основних засобів;
- надати організаційно-економічну характеристику діяльності ТОВ «ДІО.С»;
- дослідити організацію обліку основних засобів на підприємстві;
- обґрунтувати напрями удосконалення обліку основних засобів;
- охарактеризувати організацію внутрішнього контролю основних засобів на підприємстві;
- розробити методику проведення зовнішнього незалежного аудиторського контролю основних засобів;
- запропонувати напрями удосконалення аудиту основних засобів.

Об'єктом дослідження є процеси обліку, контролю та аудиту основних засобів у діяльності підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів обліку, контролю та аудиту основних засобів ТОВ «ДІО.С».

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є сукупність загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. Методи аналізу і синтезу використано для дослідження економічної сутності основних засобів та їх ролі у діяльності підприємства. Метод порівняння застосовано при порівнянні показників діяльності ТОВ «ДІО.С» за різні періоди. Систематизацію та групування використано для класифікації основних засобів за різними ознаками та формування напрямів удосконалення обліку. Методи узагальнення застосовано при формулюванні висновків та практичних рекомендацій. Розрахунково-аналітичні методи використано для обчислення показників ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності підприємства. Табличний та графічний методи застосовано для наочного представлення результатів дослідження.

Інформаційна база дослідження. Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативні акти України, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, наукові праці вітчизняних учених, а також дані фінансової звітності, бухгалтерського обліку та внутрішні документи ТОВ «ДІО.С».

Елементи наукової новизни. За результатами виконання досліджень було сформовано наступні елементи наукової новизни:

- удосконалено методичний підхід до організації аналітичного обліку основних засобів транспортних підприємств шляхом розширення системи субрахунків рахунку 10 з виділенням окремих аналітичних позицій для різних типів техніки (зернозбиральні комбайни, вантажні автомобілі, трактори, навантажувачі);
- розроблено комплекс практичних рекомендацій щодо цифровізації обліку основних засобів для малих підприємств, який включає критерії вибору між локальним програмним забезпеченням та SaaS-рішеннями, обґрунтування доцільності переходу на вітчизняне програмне забезпечення (BAS Бухгалтерія, Медок) та впровадження QR-кодування основних засобів для автоматизації інвентаризації та відстеження руху активів;
- адаптовано методику зовнішнього аудиту основних засобів для

мікропідприємств транспортної галузі з урахуванням специфіки діяльності (обмежені людські ресурси, позаштатний бухгалтер, різке зростання капітальних інвестицій) через розробку детальної програми аудиту з визначенням конкретних аудиторських процедур, методів перевірки та критеріїв ризик-орієнтованого відбору об'єктів для інвентаризації;

- обґрунтовано напрями удосконалення внутрішнього контролю основних засобів в умовах обмежених людських ресурсів, що включають розробку внутрішніх форм звітності відповідальних осіб, впровадження щоквартальної звірки даних з бухгалтерією та використання автоматизованих інструментів контролю (Excel-макроси, модулі перевірки амортизації) для компенсації відсутності окремого підрозділу внутрішнього контролю.

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання запропонованих рекомендацій у діяльності ТОВ «ДІО.С», а також у навчальному процесі при вивченні дисциплін з бухгалтерського обліку та аудиту.

Особистий внесок здобувача. Особистий внесок здобувача полягає у самостійному опрацюванні теоретичного матеріалу, аналізі фінансово-економічних показників діяльності підприємства, дослідженні стану обліку та аудиту основних засобів, а також у розробці пропозицій щодо їх удосконалення.

Апробація результатів дослідження. Основні результати наукових досліджень були обговорені на Міжнародній науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених: «Нові горизонти розвитку бізнесу в умовах сучасних викликів. Євроінтеграційні механізми безпечного функціонування і розвитку агроєкосистем» (м. Харків, 7 листопада 2025 р.), Всеукраїнська наукова конференція студентів та аспірантів, яка присвячена Міжнародній науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених «Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації» (м. Суми, 18 листопада 2025 р.).

Публікації. Основні результати кваліфікаційної роботи викладено в 2 наукових працях загальним обсягом 0,4 ум. друк. арк.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи 94 сторінок, вона містить 14 таблиць, 1 рисунок. Список використаних джерел налічує 31 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1 Сутність основних засобів

Основні засоби становлять матеріальну базу виробництва та забезпечують господарську діяльність підприємства. Якість організації облікових процесів щодо необоротних активів та операційних дій з ними визначає безперервність господарської діяльності, точність звітних фінансових документів та результативність розпорядження ресурсами, контрольованими підприємством.

Згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7, основні засоби трактуються як матеріальні об'єкти, які компанія зберігає для застосування у виробничих процесах, реалізації продукції, надання різноманітних послуг, забезпечення управлінських функцій або здачі в оренду, при цьому період їхнього використання перевищує один рік [15]. Нормативно-правова база України щодо ведення бухгалтерського обліку та складання фінансових звітів розкриває загальне трактування активу як ресурсу під контролем компанії, здатного генерувати економічну користь через свої характеристики та залучення до бізнес-процесів [21]. Обидві концепції наголошують на фундаментальній особливості основних засобів – це не лише власність організації, а динамічні компоненти бізнес-операцій, які створюють економічні переваги та визначають виробничі можливості господарюючого суб'єкта.

У міжнародному стандарті МСБО 16 «Основні засоби» закріплюється підхід, заснований на аналогічних принципах: об'єкт визнається активом тоді, коли підприємство контролює його, може очікувати від нього майбутні економічні вигоди та здатне достовірно оцінити його вартість [11]. Хоча формулювання у стандартах різняться, їхня логіка єдина: необоротні активи становлять собою матеріальні об'єкти, забезпечують економічні надходження протягом значного терміну, поступово переносять свою первісну вартість на собівартість створеної

продукції чи наданих послуг та зберігають фізичну форму впродовж всього терміну їх використання.

Сутність основних засобів проявляється у кількох ключових рисах. По-перше, довгий період використання. Основні засоби не призначені для швидкого продажу або вибуття, а служать підприємству протягом багатьох років. По-друге, кожен актив із часом зношується або знецінюється через моральний знос. Фізичний знос виникає внаслідок експлуатації обладнання, впливу природних факторів та часу, що призводить до погіршення технічних характеристик. Моральний знос відбувається через появу більш досконалих технологій, зміну ринкових умов або втрату актуальності активу. Винятком є земля, яка зазвичай не амортизується і може навіть зростати у вартості. По-третє, основні засоби мають матеріальну форму, що дозволяє їх легко ідентифікувати, оцінити та контролювати. Завдяки фізичній присутності такі активи можна інвентаризувати, відстежувати їх місцезнаходження, технічний стан та ефективність використання. Це суттєво відрізняє основні засоби від нематеріальних активів, таких як патенти чи програмне забезпечення.

Інший аспект суті необоротних активів стосується їхнього вилучення з обліку. Пчелинська Г.В. підкреслює, що в періоду воєнного стану причини вибуття основних засобів не обмежуються лише їх зношенням, втрату актуальності або продаж, але й через руйнування, втрату контролю над територією або знищення [7]. Це демонструє, що реальна практика використання активів інколи суттєво відрізняється від стандартних умов, описаних у нормативних документах.

Для глибшого усвідомлення ролі основних засобів у системі бухгалтерського обліку доцільно розрізняти широке політекономічне поняття «засоби виробництва» та облікові категорії активів. Засоби виробництва є широкою економічною категорією, яка охоплює всю сукупність ресурсів, що безпосередньо задіяні у виробничому процесі. Вони поділяються на засоби праці (те, чим працюють) та предмети праці (те, з чого виробляють продукцію).

У бухгалтерському обліку засоби виробництва розподіляються між різними категоріями залежно від їхніх характеристик. Активи підприємства за

класифікацією поділяються на необоротні (використовуються протягом періоду, який перевищує один рік) та оборотні (споживаються впродовж операційного циклу чи річного періоду). Засоби праці тривалого використання потрапляють до складу необоротних активів, тоді як предмети праці (сировина, матеріали) обліковуються як оборотні активи у категорії «Запаси».

Необоротні активи поділяються на дві основні групи: ті, що мають фізичне втілення (матеріальні), та ті, що існують у невідчутній формі, але володіють економічною цінністю (нематеріальні). Основні засоби становлять окрему категорію в межах матеріальних необоротних активів. Ця група охоплює будівельні об'єкти, інженерні конструкції, виробниче устаткування, технічні механізми, автотранспорт, робочий інструментарій, земельні володіння – тобто всі фізичні ресурси, які організація використовує для виробничих операцій, сервісної діяльності чи управлінських потреб протягом періоду, що перевищує дванадцять місяців.

Отже, необоротні активи посідають чітко визначене місце в ієрархії облікових категорій, а саме є видом матеріальних необоротних активів. Вони є лише частиною засобів виробництва, але не охоплюють усі ресурси підприємства, адже предмети праці обліковуються окремо як запаси, а нематеріальні ресурси (патенти, ліцензії, програмне забезпечення) формують категорію нематеріальних активів.

1.2 Нормативне регулювання обліку основних засобів

Облікові процедури необоротних активів в Україні регламентуються цілою системою нормативних актів, які доповнюють один одного й забезпечують однакове трактування господарських операцій на різних підприємствах. Існування чітких норм є суттєвим для створення правдивих фінансових звітів та гарантування нагляду за майном, яке перебуває в експлуатації. Нормативне середовище також впливає на те, як підприємство організовує свою облікову політику, які методи оцінки застосовує та як визначає строки корисного використання активів.

Ключовим регуляторним документом у сфері обліку основних засобів є НП(С)БО 7 «Основні засоби» [15]. Даний стандарт закріплює параметри визнання об'єкта активом, принципи його групування, методологію первісної оцінки при надходженні на підприємство, процедури амортизаційних відрахувань та стандарти презентації відповідної інформації в бухгалтерській звітності [15].

Саме на нього орієнтується бухгалтер, коли вирішує, чи відносити той чи інший об'єкт до складу основних засобів, як його оцінити та який метод амортизації обрати. НП(С)БО 7 [15] містить базові принципи, але підприємство має право деталізувати їх у своїй обліковій політиці, якщо це не суперечить стандарту.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» встановлює концептуальні принципи організації облікової роботи в Україні, закріплюючи фундаментальні принципи: обачність, повноту, автономність підприємства, послідовність і пріоритет економічного змісту над юридичною формою [20].

Міжнародний стандарт МСБО 16 також є важливим джерелом, оскільки підприємства, які формують фінансову звітність згідно з міжнародними стандартами, повинні дотримуватися його вимог [11]. МСБО 16 включає докладні настанови стосовно визнання та оцінювання необоротних активів, передбачає опцію їхнього переоцінювання та визначає вимоги щодо фіксації амортизаційних відрахувань. Стандарт також вимагає застосування МСБО 36 для оцінки знецінення активів. У практиці це означає, що підприємства, які застосовують МСФЗ, можуть обрати модель переоцінки та відображати активи за справедливою вартістю, що особливо актуально, коли ринкові умови або характер використання активів суттєво змінюються.

З метою уніфікації облікових процесів організації керуються інструкцією щодо використання плану рахунків бухгалтерського обліку, яка встановлює рахункові позиції для фіксації операцій з основними засобами [7]. Відповідно до цього нормативного документа, облікові процедури необоротних активів проводяться на рахунку 10 разом з його деталізованими субрахунками, а також на

суміжних рахунках, що призначені для відображення накопиченої амортизації (рахунок 13) і капітальних вкладень (рахунок 15). Саме план рахунків забезпечує взаємозв'язок між первинною документацією та підсумковою фінансовою звітністю підприємства.

Ефективна побудова обліку неможлива без здійснення інвентаризаційних заходів. Порядок її здійснення встановлено Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань [19]. Інвентаризація дозволяє перевірити фактичну наявність активів, їх технічний стан, відповідність даним обліку та забезпечити контроль за збереженням матеріальних ресурсів. Вона є важливою не лише як формальна вимога, а й як спосіб виявлення нестач, помилок обліку чи морально застарілих об'єктів, які потребують списання або модернізації.

Ще одним документом, що впливає на облікові процедури необоротних активів, є методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів [10]. Вони роз'яснюють окремі положення НП(С)БО 7 [15] та містять практичні поради стосовно оформлення первинної документації, ведення інвентарних реєстрів, визначення термінів експлуатації та побудови аналітичного обліку.. На відміну від стандарту, Методичні рекомендації не є обов'язковими, але їх часто застосовують як орієнтир.

Важливим інструментом практичної реалізації нормативних вимог є облікова політика підприємства. Рекомендації облікової політики конкретизують обрані методи амортизації, критерії суттєвості для визнання активів, підходи до переоцінки та інші аспекти, які стандарти залишають на розсуд підприємства. Правильно сформована облікова політика забезпечує послідовність обліку та зменшує ризики помилок.

Податковий кодекс України по-особливому регулює порядок обліку необоротних активів, проте не з позиції бухгалтерського обліку, а у площині оподаткування. Кодекс встановлює категорії необоротних активів, мінімальні терміни їхньої експлуатації, способи податкових амортизаційних відрахувань та обмежувальні норми щодо включення окремих витрат до складу видатків організації [18]. Через це підприємства змушені вести паралельно бухгалтерський

і податковий облік, оскільки правила в деяких моментах суттєво відрізняються.

Окремо слід згадати Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», що визначає критерії верифікації достовірності даних про необоротні активи [9].

Значну функцію в обліковій системі виконують стандартизовані бланки первинної документації, що затверджені розпорядженням Міністерства фінансів України. Серед них виділяють: документ про приймання-передавання основних засобів (бланк ОЗ-1), інвентарну облікову картку основних засобів (бланк ОЗ-6), документ про вибуття основних засобів (бланк ОЗ-3) та інші форми. Такі уніфіковані бланки гарантують однаковий підхід щодо документального супроводу господарських операцій з необоротними активами в усіх організаціях. Для раціональної побудови обліку необоротні активи групуються за різноманітними критеріями. дозволяє упорядкувати різні види активів за призначенням, технічними характеристиками та умовами використання. НП(С)БО 7 [15] окреслює основні категорії необоротних активів, зокрема будівлі, споруди, машини та обладнання, автотранспорт, інструментарій та прилади. Така ж класифікація відображена у структурі субрахунків рахунку 10. Це дозволяє систематизувати інформацію для цілей управління та звітності.

Істотну роль у побудові обліку відіграє система аналітичних та синтетичних облікових процедур. Згідно з інструкцією щодо використання плану рахунків, для облікових процедур необоротних активів застосовується рахунок 10 та його субрахунки, а також рахунки зносу та капітальних інвестицій [7]. Синтетичний облік узагальнює інформацію у грошовій формі, тоді як аналітичний – деталізує її за кожним інвентарним об'єктом. Такий поділ дозволяє контролювати рух активів, їх технічні параметри, термін корисної експлуатації та зміни стану внаслідок модернізації чи ремонту.

Амортизаційні відрахування становлять важливий компонент системи обліку основних засобів. НП(С)БО 7 [15] визначає п'ять способів розрахунку амортизації. Лінійний спосіб забезпечує однакове перенесення вартості впродовж цілого періоду використання і вважається найдоступнішим та найчастіше застосовуваним.

Спосіб зниження залишкової вартості використовують, коли об'єкт активніше експлуатується у перші роки служби. Спосіб прискореного зниження залишкової вартості характеризується подвійною ставкою амортизації відносно лінійного способу. Кумулятивний спосіб ґрунтується на сумарних показниках років експлуатаційного періоду. Виробничий спосіб прив'язує амортизаційні нарахування до реального обсягу випуску продукції або відпрацьованих годин.

Обрання способу амортизації повинно відображати очікуваний спосіб отримання економічних вигод від активу. Для виробничого обладнання доцільнішим може бути виробничий метод, для транспортних засобів – методи прискореної амортизації, а для будівель – прямолінійний. Амортизаційні відрахування розпочинаються з місяця, що йде за місяцем запуску об'єкта в експлуатацію, і завершуються з місяця, наступного за місяцем вилучення або повного амортизаційного погашення активу.

Поточне відображення операцій з основними засобами включає документування всіх господарських дій первинними бланками та їх фіксацію на облікових рахунках. У разі отримання основних засобів оформлюється документ про приймання-передавання (бланк ОЗ-1), який завіряють учасники комісії та особа, відповідальна за збереження майна. На базі цього документа заводиться інвентарна облікова картка (бланк ОЗ-6), в якій упродовж всього терміну експлуатації об'єкта реєструються всі господарські операції з ним [21].

Переведення основних засобів між відділами підприємства або зміна матеріально-відповідальних осіб документується актом про прийом-передачу з відповідними записами в інвентарних облікових картках. Витрати на відновлювальний ремонт основних засобів включаються до поточних витрат або додаються до вартості активу, якщо вони покращують його характеристики. Модернізаційні роботи та реконструкція підвищують початкову вартість об'єкта і можуть стати підставою для коригування терміну його експлуатації.

Вилучення основних засобів з обліку може статися через реалізацію, безкоштовне передавання, ліквідацію через фізичне чи технологічне старіння, вклад до статутного фонду іншої організації або з інших підстав. У разі вилучення

оформляється документ про списання (бланк ОЗ-3), який містить обґрунтування вибуття, характеристику технічного стану об'єкта, незнецінену вартість та оцінку матеріалів, що лишилися. В обліковій системі виключається початкова вартість та нарахований знос, а економічний ефект від вилучення фіксується як інші надходження або збитки.

Нормативна регламентація облікових процедур необоротних активів формується із взаємопов'язаних нормативних актів, які формують єдину систему вимог щодо оцінки, обліку, інвентаризації та контролю активів. Кожен документ виконує свою функцію: одні задають загальні принципи, інші встановлюють конкретні правила, а деякі забезпечують практичні інструменти для роботи бухгалтера. Разом вони створюють основу для правильної організації обліку та формування достовірної фінансової інформації.

Отже, побудова облікових процедур необоротних активів включає комплексну систему заходів – від класифікації та документального супроводу до амортизації, інвентаризації та контролю відповідності податковим нормам. Основні засоби становлять матеріальну базу функціонування підприємства, тому важливо, щоб їх облік був чітким, послідовним та адаптованим до реальних умов роботи. Добре упорядкована облікова система дозволяє не лише забезпечити порядок у документах, але й підтримувати ефективне управління ресурсами, правильно оцінювати їх стан та ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення.

1.3 Теоретичні аспекти організації обліку основних засобів.

Проблематика систематизації обліку основних засобів перебуває у фокусі уваги сучасних дослідників, адже саме цей напрямок обліку є одним з найскладніших та найвідповідальніших у функціонуванні організації. Від точності заповнення даних для бухгалтерського обліку про необоротні активи залежить не тільки правдивість бухгалтерської звітності, але й раціональність стратегічних рішень стосовно оновлення, відновлення, вдосконалення або ліквідації активів. Тому вчені концентруються на різноманітних площинах цієї проблематики: від

первинного документування до оптимізації ефективності експлуатації ресурсів.

У науковій праці Проскуріної Н.М. та Пушкаря І.В. наголошується на значенні адекватного усвідомлення економічного змісту необоротних активів для побудови їх облікової системи [22]. Дослідники стверджують, що основні засоби формують критичний компонент виробничих можливостей організації та одну з ключових економічних концепцій, які відображають ступінь прогресу продуктивних сил у суспільстві. Науковці підкреслюють, що від коректності класифікації необоротних активів залежить не лише побудова їхнього обліку, а й визначення векторів амортизаційної стратегії, прийняття управлінських рішень стосовно технічного переозброєння виробництва та формулювання концепції розвитку компанії.

Довгань П.О. розглядає основи класифікації необоротних активів та пропонує підходи до їх удосконалення [4]. Автор наголошує, що існуюча систематизація необоротних активів у вітчизняних стандартах бухгалтерського обліку вимагає певного вдосконалення з огляду на специфіку сучасного виробництва та вимог управлінського обліку. Зокрема, дослідник пропонує розширити критерії групування необоротних активів, включивши до них такі критерії, як ступінь участі в операційній діяльності, можливість генерування грошових потоків та рівень ліквідності. Така деталізація дозволить підприємствам більш точно оцінювати результативність застосування окремих категорій активів і ухвалювати обґрунтовані рішення стосовно їх відтворення.

Дмитренко А.В. та Матяш Т.В. досліджують особливості надходження і документального супроводу необоротних активів в аграрних підприємствах [26]. Автори звертають увагу на специфіку обліку біологічних ресурсів, які в аграрному секторі можуть трансформуватися в основні засоби (наприклад, продуктивна худоба, багаторічні насадження). Дослідники підкреслюють важливість правильного документального оформлення операцій з надходження основних засобів, оскільки саме первинні документи є основою для достовірного відображення інформації в обліку. У роботі наведено практичні рекомендації щодо заповнення уніфікованих форм первинної документації з врахуванням галузевих

особливостей, що є корисним для організації обліку на підприємствах агропромислового комплексу.

Фрайман А.В. та Селіванова Н.М. досліджують питання поліпшення побудови облікових процедур необоротних активів за умов карантинних обмежень [25]. Автори аналізують вплив пандемії COVID-19 на організацію обліково-аналітичної роботи підприємств та пропонують механізми пристосування облікових процедур до умов дистанційної роботи. Зокрема, дослідники наголошують на необхідності впровадження електронного документообігу, застосування хмарних рішень для організації обліку і застосування програмних рішень для дистанційної інвентаризації основних засобів. Ці рекомендації залишаються актуальними і за сучасних обставин, коли організації зіштовхуються з потребою організації гнучких форм роботи.

Пчелинська Г.В. досліджує специфіка облікових процедур вилучення необоротних активів за умов воєнного стану в Україні [17]. Авторка звертає увагу на те, що військова агресія створила нові виклики для бухгалтерської облікової роботи, зокрема потребу фіксації операцій із вилучення необоротних активів унаслідок їхнього пошкодження, знищення або втрати розпорядження ними через окупацію територій. Дослідниця пропонує методичні підходи до обліку таких операцій, підкреслюючи важливість документального підтвердження обставин вибуття та правильної кваліфікації витрат. Робота Пчелинської Г.В. є особливо актуальною для українських організацій, що змушені пристосовувати свої облікові механізми до надзвичайних умов функціонування.

Колектив авторів на чолі з провідними фахівцями у галузі обліку досліджує облікові процедури об'єктів необоротних активів організацій та аналіз їхньої вартості за умов військової агресії [2]. У роботі розглянуто комплекс проблематики, пов'язаної з оцінюванням необоротних активів у військовий період, відображенням їх знецінення, визначенням можливості продовження нарахування амортизації на тимчасово окупованих територіях. Автори наголошують на необхідності розробки спеціальних методичних рекомендацій для бухгалтерів, які працюють за умов військового стану, та пропонують практичні рішення для

типових ситуацій.

Міньковська А.В., Шаповалов Є.В. та Іонова К.О. комплексно розглядають облікові процедури необоротних активів у фінансовому та податковому вимірі [12]. Дослідники звертають увагу на існуючі розбіжності між бухгалтерським і податковим обліком необоротних активів в Україні, які створюють додаткове навантаження на облікові служби підприємств. Автори аналізують розбіжності у класифікації необоротних активів, встановленні мінімально припустимих термінів їхньої корисної експлуатації, способах амортизаційних відрахувань і процедурі формування первісної вартості. У роботі запропоновано рекомендації щодо мінімізації розбіжностей між двома системами обліку та оптимізації облікової політики підприємства з урахуванням податкових наслідків.

Москалюк Г.О. та Цуканова В.О. проводять порівняльний аналіз обліку основних засобів за НП(С)БО та МСФЗ [13]. Дослідниці детально розглядають відмінності у підходах до визнання, оцінки, амортизації та вибуття основних засобів відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів фінансової звітності. Особлива увага приділяється можливості застосування моделі переоцінки за МСФЗ, тестуванню на знецінення згідно з МСБО 36 та різниці у підходах до компонентного обліку складних об'єктів основних засобів. Автори роблять висновок, що поступова гармонізація національних стандартів з міжнародними є об'єктивною необхідністю для підвищення якості фінансової звітності українських підприємств та забезпечення її порівняльності на міжнародному рівні.

Бойко Р.В., Воронко Р.М. та Редченко К.І. досліджують облікове забезпечення системи управління основними засобами підприємства в організаційному аспекті [1]. Автори розглядають облік не просто як техніку реєстрації фактів господарського життя, а як важливий елемент системи управління підприємством. У роботі запропоновано модель організації обліку основних засобів, яка включає чітке визначення функцій облікових працівників, розподіл відповідальності за збереження активів, налагодження документообігу та формування управлінської звітності. Дослідники наголошують на необхідності

інтеграції бухгалтерського обліку з іншими функціональними підсистемами управління підприємством, що дозволить забезпечити керівництво своєчасною та релевантною інформацією для прийняття рішень щодо використання та відтворення основних засобів.

Кравченко О.В. спільно з Селезньовою О.В. досліджують сучасний стан облікових та контрольних механізмів основних засобів у вітчизняних організаціях та окреслюють шляхи їх оптимізації [8]. Науковці здійснюють критичне оцінювання чинної практики організації обліку основних засобів на українських підприємствах, ідентифікують характерні недоліки та виклики. Серед ключових проблем вчені називають недостатній рівень комп'ютеризації облікових операцій, неефективність механізмів внутрішнього нагляду за збереженням та експлуатацією основних засобів, поверхневий підхід до проведення інвентаризаційних процедур та відсутність адекватного аналітичного супроводу стратегічних рішень. Виходячи з результатів дослідження, автори висувають практичні пропозиції щодо покращення організації обліку та зміцнення контрольної ролі облікової системи.

Даценко Г.В. та Кудирко О.М. розглядають особливості проведення аудиту основних засобів на виробничих підприємствах [3]. Автори підкреслюють, що аудит основних засобів є однією з найбільш трудомістких ділянок аудиторської перевірки через значну кількість об'єктів обліку, різноманітність операцій та необхідність залучення експертів для оцінки технічного стану активів. У роботі систематизовано методичні прийоми аудиту основних засобів, визначено типові аудиторські процедури для перевірки правильності визнання, оцінки, амортизації та вибуття активів.

Радіонова Н.Й. та Войтенко М.В. розробляють методичні засади проведення аудиту основних засобів [23]. Автори детально описують етапи аудиторської перевірки операцій з основними засобами, починаючи від планування аудиту та оцінки системи внутрішнього контролю до формування аудиторського висновку. У роботі наведено практичні приклади аудиторських процедур, запропоновано форми робочих документів та тестів, розглянуто типові порушення, які виявляються під час аудиту. Дослідження є корисним як для практикуючих

аудиторів, так і для працівників облікових служб підприємств, які готуються до проведення зовнішнього аудиту.

Лопатовська О.О., Нікольчук Ю.М. та Іук С.Р. досліджують методику аналізу основних засобів підприємства та ефективність їх використання [9]. Автори пропонують комплексний підхід до аналізу, який охоплює оцінку наявності, складу, структури та динаміки основних засобів, аналіз їх технічного стану, дослідження ефективності використання через систему показників (фондовіддача, фондомісткість, фондоозброєність тощо). У роботі розглянуто фактори, що впливають на ефективність використання основних засобів, та запропоновано методичні підходи до виявлення резервів підвищення віддачі від використання активів. Дослідження підкреслює, що якісний облік є основою для проведення аналізу та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Найда А.В. разом із Чигіною Х.С. досліджують науково-методологічні питання аналізу основних засобів [14]. Дослідники систематизують чинні концепції аналізу основних засобів у національній та міжнародній практиці, представляють вдосконалений підхід до оцінювання результативності експлуатації основних засобів з урахуванням галузевих особливостей організацій. У дослідженні особливий акцент робиться на кореляції між обліковими відомостями та аналітичними обчисленнями, що демонструє критичність високого рівня облікових даних для гарантування достовірності аналітичних висновків.

Олійник Т.Г., Онопрійчук Д.О. та Пшеничний І.С. досліджують ефективність управління основними засобами аграрних підприємств [16]. Автори розглядають систему управління основними засобами як комплекс взаємопов'язаних функцій, що включають планування оновлення активів, організацію їх експлуатації, контроль за технічним станом та ефективністю використання. Науковці підкреслюють, що облікова система становить інформаційний фундамент для керування основними засобами, а обґрунтованість стратегічних рішень істотно визначається повнотою, точністю та оперативністю облікових даних. У дослідженні представлено індикатори для оцінювання результативності керування основними засобами та пропозиції щодо створення облікової стратегії, спрямованої

на задоволення вимог управлінського персоналу.

Сафонік Н.П. та Ватащук В.В. вивчають підвищення ефективності відтворення та використання основних засобів підприємств транспортної галузі [24]. Автори акцентують увагу на галузевих особливостях обліку основних засобів у транспортних компаніях, де значну частину активів становлять транспортні засоби, які характеризуються високою інтенсивністю використання та швидким фізичним зносом. Дослідники розглядають питання вибору оптимальних методів амортизації для транспортних засобів, обґрунтовують доцільність застосування виробничого методу нарахування амортизації та пропонують підходи до обліку витрат на технічне обслуговування й ремонт.

Fauziah N. та Mediawati E. проводять огляд літератури щодо впливу управління активами на оптимізацію використання основних засобів у державному секторі [27]. Автори аналізують зарубіжний досвід організації обліку та управління основними засобами в державних установах, порівнюють різні підходи до оцінки та амортизації активів, що використовуються в різних країнах. Дослідження показує, що ефективна система обліку основних засобів є критично важливою для забезпечення прозорості використання державних ресурсів та підвищення якості управління публічними фінансами.

Paul P.O., Ogugua J.O. та Eyo-Udo N.L. досліджують інновації в управлінні основними засобами через впровадження передових систем відстеження та технічного обслуговування [29]. Автори розглядають сучасні технологічні рішення для обліку основних засобів, зокрема використання штрих-кодів, RFID-міток, систем GPS-моніторингу та Інтернету речей (IoT) для автоматизації процесів інвентаризації, контролю за переміщенням активів та планування профілактичного обслуговування. Дослідження демонструє, що цифровізація обліку основних засобів є глобальним трендом, який дозволяє значно підвищити точність облікових даних, знизити витрати на утримання активів та покращити якість управлінських рішень.

Аналіз наукових досліджень свідчить, що організація обліку основних засобів є багатоаспектною проблемою, яка охоплює питання правильного

розуміння економічної сутності активів, вибору оптимальних методів їх оцінки та амортизації, забезпечення достовірності облікової інформації, проведення ефективного контролю та аудиту. Сучасні наукові розробки спрямовані на адаптацію облікових систем до мінливих економічних умов, гармонізацію національних стандартів з міжнародними вимогами, впровадження цифрових технологій та посилення зв'язку між обліком і управлінням підприємством.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

У ході підготовки дипломної роботи мною була пройдена переддипломна виробнича практика на підприємстві ТОВ «ДІО.С». Саме під час практики з'явилася можливість ознайомитися з реальною фінансовою звітністю підприємства, структурою його активів і пасивів, особливостями формування доходів та витрат, а також з організацією облікових процесів на практиці. Це дозволило не лише закріпити теоретичні знання, отримані під час навчання, а й побачити, як фінансові показники відображають реальний стан підприємства та які фактори найбільше впливають на його діяльність.

ТОВ «ДІО.С» – підприємство, що здійснює діяльність у сфері вантажного автомобільного транспорту (код КВЕД 49.41).

На основі даних бухгалтерського обліку підприємства, які наведено в додатках роботи, було проведено аналіз його показників.

Статутний капітал підприємства становить 300,0 тис. грн і залишався незмінним протягом 2022–2024 років. Середня чисельність працівників у 2024 році становила 3 особи, що свідчить про невеликий розмір підприємства та його належність до категорії мікропідприємств.

В таблиці 2.1 наведено склад та структура активів підприємства. У таблиці 2.1 наведено склад та структуру активів підприємства за 2022–2024 роки. Загальна вартість активів за цей період зросла з 3745,0 тис. грн у 2022 році до 54 312,3 тис. грн у 2024 році. Найбільшу частку в активів протягом усього періоду становили оборотні активи, а саме 85,50% у 2022 році, 97,45% у 2023 році та 93,02% у 2024 році.

У структурі активів найбільші зміни відбулися за іншими оборотними активами. Їх вартість збільшилася з 376,1 тис. грн у 2022 році до 23 045,4 тис. грн

у 2024 році, а частка – з 10,04% до 42,44%. Значний приріст спостерігається також у дебіторській заборгованості, яка зросла з 488,4 тис. грн до 11 652,6 тис. грн, а її частка – з 13,04% до 21,46%. Загалом протягом 2022–2024 років спостерігається збільшення всіх груп активів.

Таблиця 2.1 – Склад та структура активів підприємства

Показники	2022 рік		2023 рік		2024 рік		Відх. +, - 2024 р. від 2022 р.
	Вартість, тис. грн.	Питома вага, %	Вартість, тис. грн.	Питома вага, %	Вартість, тис. грн.	Питома вага, %	
Основні засоби	543.3	14.50	746.1	2.55	3793.1	6.98	+3249.8
Всього необоротних активів	543.3	14.50	746.1	2.55	3793.1	6.98	+3249.8
Запаси	2311.0	61.69	16838.3	57.56	14663.0	26.99	+12352.0
Дебіторська заборгованість (інша поточна)	488.4	13.04	4388.8	15.01	11652.6	21.46	+11164.2
Грошові кошти та їх еквіваленти	26.2	0.70	471.2	1.61	1158.2	2.13	+1132.0
Інші оборотні активи	376.1	10.04	6798.0	23.26	23045.4	42.44	+22669.3
Всього оборотних активів	3201.7	85.50	28496.3	97.45	50519.2	93.02	+47317.5
Всього активів	3745.0	100	29242.4	100	54312.3	100	+50567.3

**Джерело: розраховано автором за даними підприємства.*

В таблиці 2.2 наведено склад та структура пасивів підприємства. Найбільшу роль у структурі пасивів відіграють інші поточні зобов'язання, які у 2024 році становили 45248,4 тис. грн. Їхня частка завжди була домінантною – від 82,33% у 2022 році до 92,16% у 2023-му, після чого трохи зменшилася, але залишилася дуже високою – 83,31%. Довгострокові кредити та зобов'язання протягом аналізованого періоду не використовувалися. Статутний капітал протягом аналізованого періоду залишається незмінним – 300 тис. грн. На фоні загального росту пасивів його частка у структурі балансу постійно зменшується: з 8,01% у 2022 році до всього 0,55% у 2024 році. Найзначніші зміни відбулися саме в частині поточних зобов'язань.

Показники діяльності підприємства за 2022–2024 роки демонструють суттєве зростання масштабів операційної діяльності. Найбільш помітною є динаміка чистого доходу від реалізації: за два роки він збільшився з 931,8 тис. грн до 69 733,2 тис. грн. Разом із доходом значно зросла і собівартість реалізованої продукції.

Якщо у 2022 році вона становила 413,7 тис. грн, то у 2024 році її розмір перевищив 48 млн грн. Разом з тим показники інших операційних витрат також суттєво збільшилися. У 2022 році їх сума була 524,2 тис. грн, а вже у 2024 році – 21 299,5 тис. грн. Фінансовий результат від операційної діяльності виявився позитивним лише починаючи з 2023 року. Якщо у 2022 році підприємство мало збиток у розмірі 6,1 тис. грн, то у 2023 році воно вийшло на прибуток 711,4 тис. грн. У 2024 році цей показник становив 380,2 тис. грн. Аналіз даних таблиці 2.3 показує, що підприємство протягом 2022–2024 років перейшло від незначної діяльності до активного нарощування операційних обсягів.

Таблиця 2.2 – Склад та структура пасивів

Показники	2022 рік		2023 рік		2024 рік		Відх. +, - 2024 р. від 2022 р.
	Вартість, тис. грн.	Питома вага, %	Вартість, тис. грн.	Питома вага, %	Вартість, тис. грн.	Питома вага, %	
Зареєстрований (пайовий) капітал	300.0	8.01	300.0	1.03	300.0	0.55	0
Всього власного капіталу	293.9	7.85	1005.3	3.44	1384.3	2.55	+1090.4
Поточна кредиторська заборгованість за товари	367.7	9.82	1287.5	4.40	5825.0	10.73	+5457.3
Інші поточні зобов'язання	3083.4	82.33	26949.6	92.16	45248.4	83.31	+42165.0
Всього поточних зобов'язань	3451.1	92.15	28237.1	96.56	52928.0	97.45	+49476.9
Всього пасивів	3745.0	100	29242.4	100	54312.3	100	+50567.3

**Джерело: розраховано автором за даними підприємства.*

Таблиця 2.3 – Основні економічні показники діяльності підприємства

Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відхилення 2024 р. від 2022 р.
Чистий дохід від реалізації	931.8	16 775.9	69 733.2	+68 801.4
Собівартість реалізованої продукції	413.7	8 573.5	48 053.5	+47 639.8
Валовий прибуток	518.1	8 202.4	21 679.7	+21 161.6
Інші операційні витрати	524.2	7 491.0	21 299.5	+20 775.3
Фінансовий результат від операційної діяльності	-6.1	711.4	380.2	+386.3
Інші витрати	524.2	7 491.0	21 299.5	+20 775.3
Чистий фінансовий результат (прибуток/збиток)	-6.1	711.4	380.2	+386.3

**Джерело: розраховано автором за даними підприємства.*

На основі даних обліку, які наведено в таблиці 2.4, було проведено розрахунок показників ліквідності підприємства (таблиця 2.5). До вхідних даних було включено: обсяг оборотних активів, запаси, грошові кошти, поточні зобов'язання та загальну вартість активів.

Таблиця 2.4 – Вхідні дані з балансів

Показник	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Оборотні активи	3201.7	28496.3	50519.2
Запаси	2311.0	16838.3	14663.0
Грошові кошти	26.2	471.2	1158.2
Поточні зобов'язання	3451.1	28237.1	52928.0
Активи всього	3745.0	29242.4	54312.3

**Джерело: складено автором за даними підприємства.*

На основі цих показників були визначені коефіцієнти абсолютної, швидкої та загальної ліквідності, величина робочого капіталу, а також частка оборотних активів у загальній вартості активів. Коефіцієнт абсолютної ліквідності розраховано як відношення грошових коштів до поточних зобов'язань. Коефіцієнт загальної ліквідності визначався як відношення оборотних активів до поточних зобов'язань. Коефіцієнт швидкої ліквідності отримано шляхом віднімання запасів від оборотних активів та подальшого ділення на поточні зобов'язання. Робочий капітал визначено як різницю між оборотними активами та поточними зобов'язаннями.

Таблиця 2.5 – Показники ліквідності підприємства

Показники	Нормативне значення	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відх. 2024 рік від 2022 рік
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0.2	0.008	0.017	0.022	+0.014
Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	> 1.5	0.93	01.01	0.95	+0.02
Коефіцієнт швидкої ліквідності	> 0.7	0.26	0.41	0.68	+0.42
Робочий капітал (розмір власних оборотних засобів)	> 0	-249.4	259.2	-2408.8	-2159.4
Частка оборотних засобів в активах		85.50%	97.45%	93.02%	+7.52%

**Джерело: розраховано автором за даними підприємства.*

Частку оборотних активів у загальних активах розраховано як їх відношення до активів усього з подальшим множенням на 100%. Норми для цих показників різняться в різних джерелах, тому було взято середні значення із запропонованих різними онлайн-ресурсами.

Аналіз показує, що фінансовий стан підприємства характеризується низьким рівнем ліквідності протягом досліджуваного періоду. Усі ключові коефіцієнти ліквідності на кінець 2024 року не відповідають рекомендованим нормативам.

В таблиці 2.6 наведено оцінку ліквідності балансу підприємства. Головним висновком проведеної оцінки є постійне порушення першої та другої умови – це означає, що активів, які швидко реалізуються, недостатньо для покриття короткострокових зобов'язань. У 2024 році було порушено три з чотирьох умов, включаючи четверту умову. Баланс підприємства не є абсолютно ліквідним у жодному з трьох років. підприємство не має достатньо грошових коштів для покриття термінових боргів. Дебіторська заборгованість значно менша за короткострокові зобов'язання. Спостерігається нестача оборотного капіталу.

Таблиця 2.6 – Оцінка ліквідності балансу підприємства

Етап	Теоретичний аспект	Група	2022 рік	2023 рік	2024 рік
1	2	3	4	5	6
Групування статей ф. 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за ступенем ліквідності»	А 1 – найбільш ліквідні активи; А 2 – активи, що швидко реалізуються; А 3 – активи, що повільно реалізуються; А 4 – активи, що важко реалізуються; П 1 – термінові пасиви; П 2 – короткострокові пасиви; П 3 – довгострокові пасиви; П 4 – постійні пасиви.	A1 (гроші)	26,20	471,2	1 158,2
		A2 (дебіторка)	$1\,175,0 + 0,8 = 1\,175,8$	$11\,186,6 + 0,2 = 11\,186,8$	$34\,743,0 + 0,2 = 34\,743,2$
		A3 (запаси)	2 311,00	16 838,3	14 663,0
		A4 (необоротні)	543,3	746,1	3 745,0
		П1 (кредиторка за товари)	1 287,50	367,7	5 675,0
		П2 (інші поточні)	$3\,451,1 - 1\,287,5 = 2\,163,6$	$28\,237,1 - 367,7 = 27\,869,4$	$52\,928,0 - 5\,675,0 = 47\,253,0$
		П3 (довгострокові)	0	0	0
		П4 (власний капітал)	3 745,00	1 005,3	1 384,3

Продовження таблиці 2.6.

1	2	3	4	5	6
Співвідношення відповідних груп активів з групами пасиву з метою оцінки ліквідності ф. 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»	$A1 \geq P1$; $A2 \geq P2$; $A3 \geq P3$; $A4 \leq P4$;		$A1 < P1 \rightarrow 26.2 < 367.7$ – ні $A2 < P2 \rightarrow 488.4 < 3083.4$ – ні $A3 \geq P3 \rightarrow 2311 \geq 0$ – так $A4 \leq P4 \rightarrow 543.3 > 293.9$ – ні	$A1 < P1 \rightarrow 471.2 < 1287.5$ – ні $A2 < P2 \rightarrow 4388.8 < 26949.6$ – ні $A3 \geq P3 \rightarrow$ так, бо $P3=0$ $A4 \leq P4 \rightarrow 746.1 < 1005.3$ – так	$A1 < P1 \rightarrow 1158.2 < 5825$ – ні $A2 < P2 \rightarrow 11652.6 < 45248.4$ – ні $A3 \geq P3 \rightarrow$ так, бо $P3=0$ $A4 \leq P4 \rightarrow 3793.1 > 1384.3$ – ні
Обґрунтування ліквідності ф. 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»	Ф. 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» є абсолютно ліквідним, якщо дотримуються всі види нерівностей між групами активів та пасивів.	Баланс підприємства не є абсолютно ліквідним у жодному з трьох років. Порушені перші дві найважливіші нерівності – $A1 \geq P1$ і $A2 \geq P2$, що означає: 1) підприємство не має достатньо грошових коштів для покриття термінових боргів; 2) дебіторська заборгованість значно менша за короткострокові зобов'язання; 3) спостерігається нестача власного оборотного капіталу (особливо у 2024 році).			

**Джерело: розраховано автором за даними підприємства.*

Для оцінки майнового стану підприємства було здійснено розрахунок трьох ключових показників, що характеризують стан та динаміку основних засобів протягом трирічного періоду (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7 – Показники майнового стану підприємства

Показники	Нормативне значення	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відх. 2022 рік від 2024 рік
Коефіцієнт зносу основних засобів	< 0.5	0.036	0.172	0.081	+0.045
Коефіцієнт оновлення основних засобів	> 0	0	0.374	0.782	+0.782
Коефіцієнт вибуття основних засобів	≈ 0	0	0	0	0

**Джерело: розраховано автором за даними підприємства.*

Ступінь зношеності основних засобів визначався як співвідношення накопиченого зносу до первісної вартості активів. У 2022 році показник був мінімальним, що свідчило про практично нові основні фонди. У 2023 році зношеність суттєво зросла внаслідок експлуатації та збільшення обсягу активів. У 2024 році коефіцієнт зносу знову знизився завдяки оновленню та введенню в експлуатацію значного обсягу нових основних засобів.

Процес оновлення основних засобів аналізувався через порівняння приросту первісної вартості протягом року з обсягом на його кінець. У 2023 році здійснювалися певні оновлення, проте у 2024 році первісна вартість збільшилася більш ніж утричі. Така динаміка свідчить про масштабні інвестиції у матеріально-технічну базу та активне розширення виробничих потужностей.

Показник вибуття основних засобів залишався нульовим протягом усіх трьох років, оскільки первісна вартість не зменшувалася. Це означає, що підприємство лише нарощувало обсяг активів без позбавлення наявних.

Узагальнюючи результати, майновий стан підприємства у частині основних засобів протягом досліджуваного періоду покращувався. Підприємство активно інвестувало у розвиток основних фондів, значно оновило їх структуру, знизило загальний рівень зношеності та забезпечило приріст матеріально-технічної бази без втрати вже наявних активів. Така динаміка свідчить про стратегічний розвиток та зміцнення виробничого потенціалу підприємства.

В таблиці 2.8 наведено гоказники платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства.

Таблиця 2.8 – Показники платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства

Показники	Нормативне значення	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відх. 2024 рік від 2022 рік
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	>0.5	0.079	0.034	0.026	-0.053
Коефіцієнт фінансування	<1	11.74	28.07	38.24	+26.50
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	>0.1	-0.078	0.009	-0.048	+0.030
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0.2–0.5	-0.848	0.258	-1.74	-0.892

**Джерело: розраховано автором за даними підприємства.*

Аналіз показників платоспроможності та фінансової стійкості підприємства за 2022–2024 роки дає змогу оцінити якість структури капіталу, ступінь залежності від зовнішніх джерел фінансування та спроможність самостійно забезпечувати діяльність.

Коефіцієнт автономії, що показує частку власного капіталу в загальному обсязі активів, залишався надзвичайно низьким протягом усіх трьох років і в динаміці навіть зменшився. Це свідчить про майже повну залежність від позикових джерел фінансування та відсутність достатнього власного капіталу для формування стабільної фінансової бази.

Коефіцієнт фінансування демонструє, що обсяг зобов'язань у десятки разів перевищує власний капітал. У 2024 році показник досяг критично високого рівня, що означає порушення фінансової рівноваги та підвищений ризик неплатоспроможності у разі зміни умов кредитування.

Забезпеченість власними оборотними засобами показала нестабільну динаміку. У 2022 році підприємство не мало власного оборотного капіталу, у 2023 році спостерігалось незначне покращення, проте в 2024 році показник знову став негативним. Це свідчить про неможливість за рахунок власних коштів забезпечувати потребу в оборотних ресурсах.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу у 2022 та 2024 роках був від'ємним, що означає повне поглинання власного капіталу необоротними активами. Лише у 2023 році спостерігалось тимчасове покращення, недостатнє для формування стійкої позитивної тенденції.

Результати розрахунку показників платоспроможності свідчать про дуже низький рівень фінансової стійкості підприємства. Воно характеризується надмірною залежністю від зовнішніх зобов'язань, нестачею власного капіталу та відсутністю власних джерел формування оборотних активів. Такий стан потребує перегляду фінансової політики, зокрема підвищення частки власного капіталу, зменшення кредиторської заборгованості та оптимізації структури активів з метою посилення фінансової незалежності.

В таблиці 2.9 наведено показники платоспроможності (фінансової стійкості)

підприємства. Аналіз показників ділової активності підприємства за 2022–2024 роки свідчить про суттєве прискорення оборотності ресурсів та зростання інтенсивності господарської діяльності.

Таблиця 2.9 – Показники платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства

Показники	Нормативне значення	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відх. 2024 рік від 2022 рік
Коефіцієнт оборотності активів	Зростання	0.25	0.57	1.28	+1.03
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Зростання	2.54	13.03	11.97	+9.43
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Зростання	1.91	3.82	5.98	+4.07
Термін погашення кредиторської заборгованості, дні	Зменшення	142	28	30	–112
Термін погашення дебіторської заборгованості, дні	Зменшення	188	94	60	–128
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	Зростання	0.40	1.00	2.71	+2.31
Коефіцієнт оборотності основних засобів	Зростання	1.65	18.61	16.89	+15.24
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Зростання	3.17	16.68	50.37	+47.20

**Джерело: розраховано автором за даними підприємства.*

Узагальнюючи аналіз, підприємство у 2024 році працювало значно інтенсивніше, ніж у попередні роки. Всі основні показники оборотності демонструють позитивну динаміку, що свідчить про зростання обсягів діяльності, підвищення ефективності використання ресурсів.

В таблиці 2.10 наведено показники рентабельності. Аналіз показників рентабельності підприємства за 2022–2024 роки дозволяє оцінити ефективність використання майна, власного капіталу та фінансових результатів від основної діяльності.

Таблиця 2.10 – Показники рентабельності

Показники	Нормативне значення	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відх. 2024 рік від 2022 рік
Рентабельність активів, %	> 0	–0,16	2,43	0,7	0,86
Рентабельність власного капіталу, %	> 15	–2,08	70,78	27,46	29,54
Рентабельність діяльності, %	> 0	–0,65	4,24	0,55	1,2
Рентабельність продукції, %	> 0	125,2	95,7	45,1	–80,10

**Джерело: розраховано автором за даними підприємства.*

У 2022 році підприємство працювало зі збитком, що негативно відобразилося на всіх показниках рентабельності. Від'ємні значення свідчили про неефективну діяльність та відсутність прибутковості. У 2023 році фінансовий стан суттєво покращився. Отриманий значний чистий прибуток забезпечив різке зростання рентабельності активів та особливо власного капіталу, що свідчить про підвищення ефективності основних операцій підприємства. У 2024 році підприємство залишалося прибутковим, однак рівень рентабельності знизився порівняно з 2023 роком через вищі темпи зростання витрат порівняно з прибутком. Незважаючи на значне збільшення обсягів реалізації, віддача від активів та власного капіталу зменшилася, що свідчить про зниження фінансової ефективності використання ресурсів.

Рентабельність продукції протягом усього періоду залишалася позитивною, однак демонструвала тенденцію до зниження. У 2022 році вона була надзвичайно високою через малий обсяг витрат, але у 2023 та 2024 роках її рівень суттєво скоротився через зростання собівартості реалізованої продукції.

2.2 Організація обліку основних засобів

Система обліку основних засобів у ТОВ «ДІО.С» функціонує згідно з положеннями НП(С)БО 7 «Основні засоби» [15] та внутрішніми обліковими стандартами компанії. Облікові процедури включають усі стадії від початкового документування операцій з отримання основних засобів до представлення даних у бухгалтерській звітності.

Первинним кроком облікових процедур є ідентифікація об'єкта як основного засобу. Відповідно до облікової стратегії організації основними засобами вважаються матеріальні ресурси, які використовуються для здійснення постачання продукції, надання сервісних послуг, оренди або управлінських цілей, передбачуваний термін експлуатації яких перевищує дванадцять місяців, а вартість складає більше 20000 гривень. Матеріальні об'єкти з нижчою вартістю, але з періодом використання понад рік, кваліфікуються як малоцінні необоротні

матеріальні ресурси. Така систематизація дає змогу диференціювати облікові об'єкти за їхньою вартістю та використовувати відповідні способи амортизаційних нарахувань.

Для бухгалтерського обліку основні засоби в організації систематизовані за дев'ятьма ключовими категоріями. Серед них виділяють земельні володіння, капітальні інвестиції в удосконалення земель, будівельні об'єкти та конструкції, виробниче устаткування та механізми, автотранспорт, робочі інструменти та інвентарне майно, продуктивну худобу, багаторічні рослинні культури та решту основних засобів. Окремою позицією представлені інші необоротні матеріальні ресурси, до яких входять книжкові колекції, малоцінні необоротні матеріальні об'єкти, тимчасові будівельні конструкції, природні багатства, складська тара та прокатне обладнання. Також в обліковій системі фіксуються незакінчені капітальні вкладення до моменту запуску об'єкта у виробництво.

Надходження основних засобів на підприємство оформляється первинними документами. Основним документом для оформлення введення в експлуатацію об'єкта основних засобів є акт приймання-передачі. Цей документ складається комісією у складі директора та відповідальних працівників і містить всі обов'язкові реквізити, встановлені законодавством. В акті зазначається найменування об'єкта, його технічні характеристики, первісна вартість, строк корисного використання та інші необхідні відомості. Після підписання акта всіма членами комісії та затвердження директором документ передається до бухгалтерії для відображення в обліку.

Початкова вартість придбаних основних засобів визначається на основі всіх реальних витрат, що супроводжують їх отримання. До початкової вартості входить купівельна ціна з вирахуванням комерційних знижок, митних зборів, непрямих податкових платежів, які не компенсуються організації, транспортні витрати, інсталяційні роботи, монтажні операції та інші видатки, прямо пов'язані з приведенням об'єкта до функціонального стану. У разі надходження основних засобів як вкладу до статутного фонду їхня початкова вартість встановлюється за узгодженою співзасновниками ринковою вартістю. Коли основні засоби надходять

безкоштовно, їхня початкова вартість відповідає ринковій вартості на момент надходження.

Після встановлення початкової вартості та створення первинної документації дані заносяться до облікової інфраструктури. На підприємстві застосовується комп'ютеризована система обліку на базі програмного забезпечення «1С:Підприємство». У програмі для відображення основних засобів використовується рахунок 10 «Основні засоби» з відповідними деталізованими субрахунками за категоріями активів. Деталізований облік здійснюється по окремих об'єктах, що забезпечує доступ до відомостей про кожну інвентарну одиницю, її розташування, особу з матеріальною відповідальністю, початкову вартість, нарахований знос та балансову вартість.

Одиницею обліку основних засобів є окремий інвентарний об'єкт. Кожному об'єкту присвоюється унікальний інвентарний номер, який зберігається за ним протягом усього періоду перебування на підприємстві. Інвентарний номер наноситься на об'єкт у вигляді бирки, наклейки або іншим способом, що забезпечує його збереження. Це дозволяє ідентифікувати кожен об'єкт під час інвентаризації та контролювати його рух.

Розрахунок амортизації основних засобів проводиться лінійним способом. Цей спосіб передбачає рівномірний розподіл вартості ресурсу впродовж періоду його експлуатації. Обліковою стратегією визначені конкретні терміни експлуатації для різних категорій активів. Автотранспортні одиниці підлягають амортизації протягом п'ятирічного періоду, комп'ютерна техніка та офісні меблі протягом трирічного терміну, решта основних засобів протягом п'яти років. Залишкова вартість об'єктів для спрощення облікових процедур встановлена на рівні нуля. Амортизаційні відрахування розпочинаються з місяця, що слідує за місяцем запуску об'єкта у використання, і завершуються з місяця, наступного за місяцем виключення або повного зносу ресурсу.

Для малоцінних необоротних матеріальних активів застосовується інший порядок нарахування амортизації. У першому місяці використання об'єкта нараховується п'ятдесят відсотків його вартості, а решта п'ятдесят відсотків

списується в останньому місяці використання або при вибутті. Такий спрощений підхід обумовлений відносно невеликою вартістю цих об'єктів і дозволяє швидше списати їх на витрати.

Нарахована амортизація відображається в обліку методом накопичення на окремому контррахунку. Використовується рахунок 131 «Знос основних засобів», який у балансі зменшує первісну вартість основних засобів для визначення їх залишкової вартості. Щомісячно на підставі розрахунків, сформованих в програмі «1С:Підприємство», складається бухгалтерська довідка про нарахування амортизації. Сума амортизації включається до складу витрат підприємства залежно від напрямку використання об'єкта. Амортизація виробничих основних засобів відноситься на собівартість продукції, амортизація адміністративних основних засобів включається до складу адміністративних витрат.

Організація має можливість здійснювати переоцінку об'єктів основних засобів, якщо їхня балансова вартість значно відхиляється від ринкової вартості на звітну дату. При виконанні переоцінки одного ресурсу переоціненню підлягають всі ресурси категорії, до якої він відноситься. Переоцінювання категорії основних засобів має здійснюватися з такою періодичністю, аби балансова вартість на звітну дату не мала істотних розбіжностей зі справедливою оцінкою. Наслідки переоцінки фіксуються в обліку через коригування початкової вартості та розміру акумульованої амортизації. Величина дооцінки відображається у структурі додаткового капіталу, а величина зниження вартості зараховується на фінансові показники.

Удосконалення об'єктів основних засобів, що спричиняє зростання майбутніх економічних переваг, відображається як нарощення початкової вартості. До категорії удосконалень належать модернізаційні роботи, модифікація, добудовні операції, дообладнання, реконструктивні заходи, які покращують технічні параметри ресурсу або подовжують термін його експлуатації. Затрати на удосконалення акумулюються на рахунку 15 «Капітальні інвестиції» і після фіналізації робіт підвищують початкову вартість ресурсу. Стандартний ремонт та технічний догляд не впливають на початкову вартість і зараховуються

безпосередньо до витрат періоду, в якому їх виконано.

Виключення основних засобів може статися через реалізацію, ліквідацію, безкоштовне передавання, внесок до статутного фонду партнерської компанії або з альтернативних підстав. При виключенні ресурсу створюється документ про списання, де вказуються обґрунтування вибуття, початкова вартість, обсяг нарахованого зносу, балансова вартість, затрати на демонтажні роботи та додаткові відомості. Документ санкціонується директором після перевірки комісійною групою. На основі затвердженого документа в обліковій системі виключається початкова оцінка ресурсу та розмір акумульованої амортизації. Економічний ефект від виключення основних засобів обчислюється як різниця між надходженнями від продажу або ліквідаційною оцінкою матеріалів та балансовою вартістю ресурсу і видатками, асоційованими з вибуттям.

Критичною процедурою в системі обліку основних засобів виступає інвентаризація. Відповідно до облікової стратегії організації інвентаризація основних засобів здійснюється щонайменше один раз протягом двох років. Обов'язкова інвентаризація реалізується перед формуванням річних фінансових звітів, у випадку заміни осіб з матеріальною відповідальністю, при виявленні фактів розкрадань або зловживань, а також після надзвичайних ситуацій. Для виконання інвентаризації розпорядженням керівника формується постійно функціонуюча інвентаризаційна група, до структури якої включаються директор, водії та інші співробітники.

Процес інвентаризації починається з підготовчого етапу, коли комісія отримує необхідні матеріали та документи. Від матеріально відповідальних осіб отримуються розписки про те, що всі документи на надходження та вибуття основних засобів здані до бухгалтерії. На основному етапі проводиться фактична перевірка наявності об'єктів за місцями їх знаходження та експлуатації. Перевіряється відповідність інвентарних номерів, технічний стан об'єктів, правильність їх використання. Результати перевірки заносяться до інвентаризаційних описів, які підписуються всіма членами комісії та матеріально відповідальними особами.

На завершальній стадії інвентаризаційних робіт працівники бухгалтерської служби зіставляють показники інвентаризаційних описів із даними бухгалтерського обліку та оформлюють звіряльну відомість. У разі виявлення розбіжностей здійснюється аналіз причин їх виникнення. Виявлені під час інвентаризації надлишки основних засобів зараховуються на баланс за справедливою вартістю з віднесенням до складу інших операційних доходів. У свою чергу, нестача основних засобів підлягає списанню за їх залишковою вартістю. Якщо встановлено осіб, відповідальних за виникнення нестачі, відповідні суми відшкодовуються ними з урахуванням нарахування податкових зобов'язань. У разі відсутності винних осіб втрати в межах установлених норм природного убутку відносяться на витрати підприємства, а понаднормові суми також списуються на витрати після належного документального оформлення.

Інформація про основні засоби узагальнюється в регістрах синтетичного та аналітичного обліку. До синтетичних регістрів належать журнали-ордери, оборотно-сальдові відомості, головна книга. Аналітичний облік ведеться в інвентарних картках, де відображається вся інформація про кожен об'єкт. В автоматизованій системі формуються відомості руху основних засобів, звіти про нарахування амортизації, аналітичні довідки в розрізі груп, підрозділів, матеріально відповідальних осіб. Дані синтетичного та аналітичного обліку на початок кожного місяця повинні бути тотожними.

Наприкінці звітного періоду на підставі даних бухгалтерського обліку складається фінансова звітність. Інформація про основні засоби відображається в Балансі в складі необоротних активів за залишковою вартістю. Первісна вартість та сума накопиченого зносу наводяться окремими рядками. У Звіті про фінансові результати відображається сума нарахованої амортизації у складі відповідних статей витрат, а також доходи та витрати від вибуття основних засобів.

Документообіг з обліку основних засобів на підприємстві організований таким чином, щоб забезпечити своєчасне та достовірне відображення всіх операцій. Первинні документи складаються безпосередньо в момент здійснення операції або відразу після її завершення. Директор здійснює контроль за

правильністю оформлення документів та їх відповідністю фактичним обставинам. Після затвердження документи передаються позаштатному бухгалтеру, який вносить інформацію до системи «1С:Підприємство». Після обробки та відображення у звітності документи передаються на архівне зберігання відповідно до встановлених термінів.

Таким чином, організація обліку основних засобів на ТОВ «ДІО.С» охоплює всі етапи від визнання об'єкта активом до відображення інформації у фінансовій звітності. Використання автоматизованої системи обліку дозволяє своєчасно формувати необхідну інформацію та забезпечувати контроль за збереженням і використанням основних засобів. Регулярне проведення інвентаризації сприяє виявленню розбіжностей між даними обліку та фактичною наявністю активів. Дотримання вимог законодавства та облікової політики забезпечує достовірність інформації, що надається користувачам фінансової звітності.

2.3 Напрями удосконалення обліку основних засобів

На підставі проведеного аналізу організації обліку основних засобів на ТОВ «ДІО.С» та оцінки фінансово-господарської діяльності підприємства було виявлено низку аспектів, які потребують удосконалення. Незважаючи на те, що система обліку в цілому відповідає вимогам законодавства та забезпечує відображення операцій з основними засобами, існують можливості для підвищення її ефективності, аналітичності та зручності використання.

Одним із ключових напрямів удосконалення є підвищення рівня аналітичності обліку основних засобів. Наразі на підприємстві аналітичний облік ведеться в розрізі окремих інвентарних об'єктів, проте відсутня достатня деталізація за місцями експлуатації та відповідальними особами. Враховуючи специфіку діяльності підприємства, яке займається вантажним автомобільним транспортом, доцільно запровадити більш детальний аналітичний облік транспортних засобів. Рекомендується вести облік не лише за кожним автомобілем окремо, а й фіксувати інформацію про закріплення транспортного засобу за

конкретним водієм, маршрути використання, фактичний пробіг та витрати палива. Така деталізація дозволить не лише контролювати збереження майна, а й аналізувати ефективність використання кожної одиниці техніки, виявляти випадки нерационального використання ресурсів.

Для реалізації цієї пропозиції необхідно розширити систему субрахунків до рахунку 10 "Основні засоби". Замість використання лише загального субрахунку для транспортних засобів доцільно відкрити окремі субрахунки за типами техніки. Наприклад, виділити субрахунки для зернозбиральних комбайнів, вантажних автомобілів, тракторів, навантажувачів та іншої сільськогосподарської техніки. Така класифікація дозволить швидко отримувати інформацію про вартість та знос кожної групи основних засобів, що особливо важливо при прийнятті управлінських рішень щодо оновлення парку техніки або перерозподілу ресурсів між різними напрямками діяльності.

Важливим напрямом удосконалення є впровадження системи паспортів основних засобів. На сьогодні інформація про об'єкти зберігається переважно в електронному вигляді в програмі «1С:Підприємство», проте відсутні паперові паспорти з повною технічною характеристикою кожного об'єкта. Рекомендується для кожної одиниці техніки, особливо для дорогих об'єктів вартістю понад 500 тисяч гривень, створити паспорт основного засобу. У паспорті слід зазначати не лише стандартні дані про первісну вартість, дату введення в експлуатацію та норму амортизації, а й детальні технічні характеристики, інформацію про виробника, гарантійні зобов'язання, історію ремонтів та модернізацій, фактичні витрати на утримання по роках. Такий підхід дозволить отримувати комплексну інформацію про кожен об'єкт без необхідності пошуку даних у різних джерелах.

Окремо слід розглянути питання переходу на вітчизняне програмне забезпечення для ведення бухгалтерського обліку. Наразі на підприємстві використовується програма «1С:Підприємство», яка є продуктом російської компанії. В умовах воєнного стану та з урахуванням державної політики щодо імпортозаміщення програмного забезпечення доцільно розглянути можливість переходу на вітчизняні аналоги. На українському ринку представлено декілька

якісних рішень, зокрема «BAS Бухгалтерія», «Медок», та інші програмні продукти вітчизняних розробників. Перехід на українське програмне забезпечення має низку переваг.

По-перше, це знизить залежність від іноземного постачальника та усуне ризики, пов'язані з можливим припиненням технічної підтримки або оновлень програми. По-друге, вітчизняні розробники краще враховують особливості українського законодавства та оперативніше вносять зміни до програм при змінах у податковому або бухгалтерському законодавстві. По-третє, використання українського програмного забезпечення сприяє розвитку вітчизняної ІТ-індустрії та забезпечує кращий рівень кібербезпеки.

Значного удосконалення потребує система планування оновлення основних засобів. Аналіз показників майнового стану підприємства показав, що коефіцієнт оновлення у 2024 році становив 0,782, що свідчить про масштабні інвестиції в оновлення матеріально-технічної бази. Водночас коефіцієнт зносу становив 0,081, що є досить низьким показником. Проте відсутність системного підходу до планування оновлення може призвести до того, що значна частина основних засобів одночасно вийде з ладу або морально застаріє. Рекомендується розробити середньостроковий план оновлення основних засобів на період 3-5 років з урахуванням фактичного технічного стану об'єктів, динаміки зростання обсягів діяльності та фінансових можливостей підприємства.

У контексті планування особливу увагу слід приділити визначенню оптимальних строків корисного використання для різних видів транспортних засоби. Наразі обліковою політикою встановлені єдині строки для всього транспорту в 5 років, проте фактичні умови експлуатації можуть суттєво відрізнятися. Наприклад, транспортні засоби, які використовуються для перевезення зерна лише по полях, зношуються повільніше, ніж техніка, яка експлуатується для перевезень на великі дистанції по догам різної якості. Рекомендується при введенні в експлуатацію нових об'єктів більш ретельно підходити до визначення строку їх корисного використання з урахуванням специфіки майбутньої експлуатації.

Окремої уваги потребує питання обліку основних засобів в умовах воєнного стану. Підприємство розташоване в Сумській області, де існують реальні ризики пошкодження або знищення майна внаслідок бойових дій. Рекомендується розробити окремий порядок обліку втрат основних засобів у зв'язку з воєнними діями. Необхідно визначити порядок документального оформлення таких випадків, перелік документів, які мають бути підставою для списання пошкодженого або знищеного майна, порядок відображення таких операцій в обліку та звітності. Також доцільно передбачити можливість застосування прискореної амортизації для об'єктів, які експлуатуються в умовах підвищеного ризику.

Окремо слід розглянути питання переходу на вітчизняне програмне забезпечення для ведення бухгалтерського обліку. Наразі на підприємстві використовується програма «1С:Підприємство», яка є продуктом російської компанії. В умовах воєнного стану та з урахуванням державної політики щодо імпортозаміщення програмного забезпечення доцільно розглянути можливість переходу на вітчизняні аналоги.

На українському ринку представлено декілька якісних рішень, зокрема «BAS Бухгалтерія», «Медок», та інші програмні продукти вітчизняних розробників. Кожне з цих рішень має свої особливості та орієнтоване на певні категорії користувачів, що дозволяє підібрати оптимальний варіант залежно від специфіки діяльності конкретного підприємства.

Перехід на українське програмне забезпечення має низку переваг, які варто детально розглянути.

По-перше, це знизить залежність від іноземного постачальника та усуне ризики, пов'язані з можливим припиненням технічної підтримки або оновлень програми. В умовах геополітичної нестабільності та запровадження санкцій проти країни-агресора, використання програмного забезпечення російських розробників несе в собі значні ризики. Це може призвести до ситуації, коли підприємство раптово втратить доступ до критично важливого програмного забезпечення, що паралізує облікові процеси. Крім того, використання таких продуктів може призвести до репутаційних ризиків та викликати питання з боку контрагентів і

державних органів.

По-друге, вітчизняні розробники краще враховують особливості українського законодавства та оперативніше вносять зміни до програм при змінах у податковому або бухгалтерському законодавстві. Українське законодавство характеризується динамічністю – зміни до податкового кодексу, національних стандартів бухгалтерського обліку, регуляторних вимог відбуваються регулярно. Вітчизняні розробники, перебуваючи в одному правовому полі з користувачами, швидше реагують на такі зміни та випускають відповідні оновлення. Вони також мають краще розуміння специфіки ведення бізнесу в Україні, особливостей взаємодії з державними органами, форматів звітності та електронного документообігу.

По-третє, використання українського програмного забезпечення сприяє розвитку вітчизняної ІТ-індустрії та забезпечує кращий рівень кібербезпеки. Підтримуючи українських розробників, підприємства інвестують у розвиток національної економіки та створення робочих місць. З точки зору кібербезпеки, використання вітчизняного ПЗ знижує ризики можливого несанкціонованого доступу до конфіденційної інформації з боку іноземних спецслужб або зловмисників, які можуть мати доступ до backend-систем російських розробників.

По-четверте, варто відзначити економічну доцільність переходу. Вартість ліцензій на вітчизняне програмне забезпечення часто є більш конкурентоспроможною порівняно з іноземними аналогами. Крім того, підприємство отримує можливість прямого спілкування з розробниками українською мовою, що спрощує процес технічної підтримки та навчання персоналу.

Всі поширені програмні рішення для автоматизації бухобліку від вітчизняних виробників можна умовно розділити на категорії в залежності від того, які етапи обліку вони охоплюють. Але слід зазначити, що ця класифікація є умовною і розробники ПЗ розширюють можливості своїх продуктів, щоб вони охоплювали якомога більше процесів бухобліку. Розглянемо детальніше кожен категорію програмних рішень.

Перша категорія ПЗ орієнтована на автоматизацію процесів складання та подання податкової і статистичної звітності до контролюючих органів, забезпечення електронного обміну документами з державною податковою службою, пенсійним фондом, а також з банківськими установами та контрагентами.

Подібні рішення дають можливість сформувати всі види податкових декларацій, звітів єдиного соціального внеску, статистичної звітності та інших обов'язкових документів. До складу таких програм зазвичай входять актуальні форми звітності, які автоматично оновлюються при внесенні змін до законодавства. Програми цієї категорії підтримують електронний цифровий підпис, що є обов'язковою вимогою для подання звітності в електронній формі.

Особливістю цього ПЗ є те, що безпосередньо весь облік ведеться ззовні, а ці програми лише отримують всю інформацію зі зовнішніх джерел за допомогою імпорту або ручного введення, якщо обсяги інформації не великі, та формують на її основі звітність. Такий підхід робить ці програми гнучкими та універсальними – вони можуть працювати з даними, які ведуться в будь-яких інших системах обліку.

Найбільш поширеними рішеннями в цій категорії є М.Е.Дос, СОТА і Sonata. Програма М.Е.Дос є безумовним лідером українського ринку в цьому сегменті та використовується переважною більшістю підприємств для подання електронної звітності. Вона характеризується зручним інтерфейсом, високою надійністю та постійною технічною підтримкою. СОТА та Sonata є альтернативними рішеннями, які пропонують схожий функціонал з деякими власними особливостями.

Друга категорія – це комплексні системи, які намагаються охопити всі аспекти обліку починаючи від первинних документів, закінчуючи імпортом до програмних рішень першої категорії або навіть самостійно формувати звітність та виконувати документообіг.

Серед подібних рішень в Україні поширеними є Парус "Бухгалтерія", BAS Бухгалтерія. Ці системи представляють собою повноцінні ERP-рішення (Enterprise Resource Planning), які дозволяють автоматизувати не лише бухгалтерський облік, але й інші бізнес-процеси підприємства. Вони включають модулі для управління

складом, кадрового обліку, розрахунку заробітної плати, управління взаємовідносинами з клієнтами (CRM) та багато іншого.

Основною перевагою комплексних систем є їх інтегрованість. Всі модулі працюють в єдиному інформаційному просторі, що виключає необхідність дублювання даних та знижує ризик помилок. Наприклад, при оформленні продажу товару в модулі управління продажами автоматично формуються відповідні бухгалтерські проводки, списується товар зі складу, формується первинна документація та, за необхідності, готуються податкові накладні.

Подібні комплексні системи, як правило, мають модуль, який відповідає за облік основних засобів (ОЗ). Це значно спрощує роботу, оскільки система автоматично формує бухгалтерські проводки при всіх операціях з основними засобами, нараховує амортизацію за обраними методами, відстежує переміщення об'єктів між підрозділами та веде повну історію кожного активу від моменту введення в експлуатацію до вибуття.

Модулі обліку ОЗ в таких системах підтримують різні методи нарахування амортизації (прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий), автоматично розраховують суми амортизації та формують відповідні бухгалтерські проводки. Система дозволяє вести паралельний облік основних засобів за національними стандартами та податковим обліком, що є важливим для коректного формування звітності.

Використання ПЗ такої категорії разом з впровадженням на підприємстві QR-кодування основних засобів дає змогу швидко ідентифікувати об'єкт, відстежувати його переміщення, автоматично сформувати акти приймання-передачі. При цьому працівники можуть використовувати мобільні пристрої для сканування QR-кодів, що робить процес інвентаризації швидким та точним. Інформація про переміщення основних засобів оновлюється в системі в режимі реального часу, що дозволяє керівництву завжди мати актуальні дані про розташування та стан кожного об'єкта.

Крім того, комплексні системи часто включають потужні аналітичні інструменти, які дозволяють формувати різноманітні звіти та аналізувати

фінансово-господарську діяльність підприємства. Керівництво може отримувати інформацію про рентабельність окремих проектів, ефективність використання ресурсів, динаміку витрат за різними напрямками діяльності тощо.

Програми цієї категорії зазвичай мають модульну структуру, що дозволяє підприємствам придбавати лише ті модулі, які їм необхідні. Наприклад, малі підприємства можуть обмежитися базовим пакетом для подання декларації з податку на прибуток та ПДВ, тоді як великі компанії можуть використовувати повний комплект модулів для різних видів звітності.

В останні роки в різних галузях широкого поширення почали набувати SaaS-рішення (Software as a Service – програмне забезпечення як послуга). Ця модель надання програмного забезпечення набуває все більшої популярності завдяки своїй гнучкості та економічній ефективності.

Під цією аббревіатурою мається на увазі, що програма не встановлюється на комп'ютер, а працює в браузері, тобто всі розрахунки відбуваються на серверах постачальника ПЗ, на цих серверах і зберігається вся інформація. Користувач лише отримує доступ до взаємодії з інформацією через інтерфейс в браузері. Іноді подібні рішення навіть можна встановити на комп'ютер, але в своїй основі вони не змінюються: встановлений додаток є лише спрощеним за функціоналом браузером, який відображає лише інтерфейс SaaS-додатку, але всі розрахунки відбуваються в хмарі, тобто на серверах постачальника.

Значною особливістю подібних рішень є неможливість працювати офлайн. Для роботи потрібен постійно включений інтернет з доступом до глобальної мережі. Це означає, що якість та стабільність інтернет-з'єднання стають критично важливими факторами для безперебійної роботи бухгалтерії.

Перевагами SaaS-рішень в бухобліку є те, що підприємству не треба витрачати великі ресурси на проектування інфраструктури для розгортання локального ПЗ, закупівлю та встановлення серверного обладнання, оплату послуг ІТ-спеціаліста. Замість цього підприємству треба лише сплатити за місячну або річну підписку, відкрити браузер, авторизуватися в системі і все. Всі оновлення ПЗ відбуватимуться автоматично, користувачу не треба нічого інсталиювати.

Це особливо актуально для малих та середніх підприємств, які не мають великих ІТ-бюджетів та не можуть дозволити собі утримувати власний серверний парк. Модель підписки робить витрати передбачуваними та дозволяє легко масштабувати використання системи в залежності від потреб бізнесу. При розширенні підприємства можна просто додати нових користувачів або підключити додаткові модулі, а при скороченні – відповідно зменшити кількість ліцензій.

Мобільність є ще однією з ключових переваг. Увійти в свій обліковий запис можна з будь-якого пристрою, який підтримується, наприклад, директор може на роботі стежити за обліком за робочим комп'ютером, а у відрядженні – зі свого ноутбука або навіть планшета чи смартфона. Це є особливо актуально в умовах дистанційної роботи, яка стала поширеною практикою після пандемії COVID-19 та в умовах воєнного стану в Україні.

Подібні рішення дають можливість дуже легко організувати роботу в команді, додавати або видаляти людей, задавати їм обмеження в доступі. Адміністратор системи може гнучко налаштовувати права доступу для кожного користувача, визначаючи, які модулі та функції будуть йому доступні, які документи він може переглядати або редагувати. Це дозволяє реалізувати принцип найменших привілеїв та забезпечити належний рівень інформаційної безпеки.

І, що дуже важливе, синхронізація даних відбувається автоматично, в режимі реального часу. Це означає, що всі користувачі завжди працюють з актуальною інформацією. Немає проблеми з версійністю документів або розбіжністю даних у різних користувачів. Якщо один бухгалтер вносить зміни до документу, інші користувачі бачать ці зміни миттєво.

Додатковою перевагою є те, що SaaS-рішення зазвичай мають вбудовані механізми резервного копіювання даних. Постачальник послуги автоматично створює резервні копії на різних серверах, що знижує ризик втрати інформації через технічні збої. У випадку локального програмного забезпечення відповідальність за резервне копіювання повністю лежить на самому підприємстві.

Але SaaS-рішення мають і свої недоліки, які необхідно враховувати при

автоматизації процесів бухгалтерії на підприємстві.

По-перше, SaaS-додатки повністю зав'язані на інтернет-з'єднанні та від його якості залежить робота всієї системи. У регіонах з нестабільним інтернетом або в умовах відключень електроенергії, які стали реальністю для України під час воєнного стану, це може стати серйозною проблемою. Навіть короточасні переривання зв'язку можуть призвести до неможливості виконання термінових операцій або формування звітності в останній день звітного періоду.

Крім того, швидкість роботи системи напряму залежить від пропускної здатності інтернет-каналу. При роботі з великими обсягами даних або при одночасному доступі багатьох користувачів повільне з'єднання може суттєво знизити продуктивність праці. Необхідно також враховувати, що весь трафік передачі даних оплачується підприємством, що може бути актуально при обмежених або дорогих інтернет-тарифах.

По-друге, в умовах, коли всі дані зберігаються та обробляються на серверах постачальника ПЗ, постає питання конфіденційності інформації. Бухгалтерські дані містять конфіденційну інформацію про фінансовий стан підприємства, взаємовідносини з контрагентами, заробітну плату працівників та іншу чутливу інформацію. Передача цих даних третій стороні вимагає високого рівня довіри до постачальника послуг.

Хоча надійні постачальники використовують сучасні методи шифрування та систему захисту від злому, теоретично існує ризик несанкціонованого доступу до даних. Важливо ретельно вивчати політику безпеки постачальника, розташування серверів (краще, щоб вони знаходилися на території України), наявність міжнародних сертифікатів безпеки (наприклад, ISO 27001), умови договору щодо відповідальності за збереження даних.

По-третє, варто враховувати питання довгострокової доступності даних. Що станеться з інформацією підприємства, якщо постачальник SaaS-послуг припинить свою діяльність або змінить умови надання послуг? Чи зможе підприємство експортувати всі свої дані в зручному форматі для переносу в іншу систему? Ці питання необхідно заздалегідь обговорити з постачальником та

прописати в договорі.

По-четверте, деякі SaaS-рішення можуть мати обмеження щодо кастомізації. Якщо у підприємства є специфічні вимоги до обліку, які не покриваються стандартним функціоналом системи, може виявитися складно або неможливо адаптувати SaaS-рішення під ці потреби. Локальне програмне забезпечення в цьому плані зазвичай більш гнучке.

По-п'яте, необхідно враховувати сукупну вартість володіння в довгостроковій перспективі. Хоча початкові інвестиції в SaaS-рішення мінімальні, регулярні платежі за підписку можуть накопичитися до значної суми за кілька років. Для великих підприємств з багатьма користувачами локальне рішення може виявитися економічно вигіднішим у довгостроковій перспективі.

При виборі програмного забезпечення для автоматизації бухгалтерського обліку підприємству необхідно комплексно оцінити всі доступні варіанти з урахуванням специфіки своєї діяльності, розміру бізнесу, наявності IT-інфраструктури, бюджету та стратегічних планів розвитку.

Для малих підприємств з невеликим обсягом операцій може бути достатньо спеціалізованого ПЗ для звітності в поєднанні з простими інструментами для ведення обліку. Середні підприємства, які прагнуть оптимізувати бізнес-процеси, можуть отримати значну вигоду від впровадження комплексних систем обліку. Великі компанії з філіями та складною організаційною структурою потребують потужних ERP-систем з можливістю глибокої кастомізації.

SaaS-рішення можуть бути оптимальним вибором для підприємств, які цінують гнучкість, мобільність та не хочуть інвестувати в IT-інфраструктуру. Однак для підприємств, які працюють з дуже чутливими даними або знаходяться в регіонах з нестабільним інтернетом, локальні рішення можуть бути більш надійним варіантом.

Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок, що удосконалення обліку основних засобів на ТОВ «ДІО.С» повинно здійснюватися за кількома напрямками одночасно. Підвищення аналітичності обліку, посилення контролю за збереженням майна, покращення планування оновлення основних засобів,

розширення управлінської звітності та підвищення кваліфікації працівників дозволить створити ефективну систему обліку, яка забезпечуватиме керівництво достовірною та своєчасною інформацією для прийняття управлінських рішень. Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню ефективності використання основних засобів, зміцненню контролю за їх збереженням та раціональному плануванню інвестицій у оновлення матеріально-технічної бази підприємства.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

3.1 Організація внутрішнього контролю основних засобів на підприємстві

Внутрішній контроль основних засобів посідає важливе місце в загальній системі управління підприємством, оскільки сприяє забезпеченню збереження майна, формуванню достовірної облікової інформації та раціональному використанню ресурсів. Для ТОВ «ДІО.С» ефективна організація внутрішнього контролю основних засобів має підвищене значення з огляду на специфіку діяльності у сфері вантажних автомобільних перевезень, а також через високу вартість окремих об'єктів основних засобів.

Основні засоби є базовою основою здійснення виробничо-господарської діяльності будь-якого підприємства. Особливо вагоме значення це має для підприємств транспортної сфери, де рівень розвитку матеріально-технічної бази безпосередньо впливає не лише на обсяги та регулярність перевезень, а й на загальний рівень конкурентоспроможності. У зв'язку з цим внутрішній контроль основних засобів слід розглядати не як формальну процедуру, а як необхідну передумову стабільної роботи та подальшого розвитку підприємства.

Слід зазначити, що внутрішній контроль основних засобів виконує низку функцій, які спрямовані на підтримку упорядкованого і безпечного процесу управління майном. Зокрема, він забезпечує достовірність облікових даних, сприяє виявленню неефективного використання техніки, дає можливість встановити ступінь зношення та потребу в оновленні основних засобів. Для ТОВ «ДІО.С», яке експлуатує спеціалізовану техніку, транспортні засоби та інше обладнання підвищеної вартості, ці аспекти є критично важливими.

Важливо також підкреслити, що внутрішній контроль основних засобів охоплює не лише бухгалтерські процедури, а й організаційно-технічні заходи.

Йдеться про дотримання правил експлуатації техніки, забезпечення відповідальних осіб необхідними інструкціями, проведення систематичного технічного обслуговування. Таким чином, контроль виступає комплексним інструментом, який охоплює всі етапи «життєвого циклу» об'єкта – від придбання і введення в експлуатацію до ліквідації чи вибуття.

У сучасних умовах зростає значення автоматизованих засобів контролю. Навіть невеликі підприємства, такі як ТОВ «ДІО.С», активно запроваджують програмні рішення, що дозволяють більш оперативно обробляти інформацію та попереджати можливі помилки. Проте автоматизація не усуває потребу у людському контролі – навпаки, вимагає від персоналу додаткової відповідальності та високої кваліфікації.

Головним завданням внутрішнього контролю основних засобів на підприємстві є забезпечення належного збереження майна, своєчасне виявлення й запобігання порушенням у процесі їх придбання, використання та вибуття, а також підтвердження достовірності відображення інформації про основні засоби в бухгалтерському обліку й фінансовій звітності. Реалізація цієї мети створює передумови для ухвалення керівництвом обґрунтованих управлінських рішень на основі достовірних даних про наявність, технічний стан і результативність використання основних засобів.

Розширюючи розуміння мети внутрішнього контролю, необхідно зазначити, що він також сприяє формуванню належної культури управління майном на підприємстві. Коли інформація про стан основних засобів є об'єктивною, керівництво може своєчасно реагувати на зміни їх технічного стану, планувати інвестиції, оптимізувати ремонтні програми та запобігати невиправданим витратам. Таким чином, внутрішній контроль формує базу для стратегічного управління активами підприємства.

Крім того, контроль сприяє підвищенню відповідальності працівників, які експлуатують чи обліковують основні засоби. Чітке визначення функцій, регулярна перевірка стану техніки, дотримання процедур оформлення документів формують дисципліну та мінімізують ризики недбалості. На практиці це означає

менші втрати, меншу кількість простоїв техніки, кращу організацію роботи та більш прогнозовані фінансові результати.

Для реалізації поставленої мети внутрішній контроль основних засобів повинен вирішувати комплекс взаємопов'язаних завдань. Першочерговим завданням є перевірка наявності основних засобів та відповідності їх фактичної кількості даним бухгалтерського обліку. Це завдання реалізується через проведення регулярних інвентаризацій, вибіркових перевірок та звірок даних обліку з фактичною наявністю об'єктів. Особливу увагу слід приділяти контролю за найбільш дорогими об'єктами, такими як зернозбиральний комбайн, трактор, вантажні автомобілі та інша спеціалізована техніка.

Питання фактичної наявності основних засобів є одним з найважливіших у системі внутрішнього контролю, оскільки саме від нього залежить точність облікових даних та можливість ухвалення правильних управлінських рішень. Для підприємств, які володіють значною кількістю техніки, проведення регулярних інвентаризацій є запорукою виявлення недочетів, невідображених у документах переміщень техніки, помилок у веденні обліку та інших порушень.

У практиці ТОВ «ДІО.С» інвентаризація техніки дозволяє оцінити реальний стан машин та обладнання, вчасно виявити їх несправності, знос або потребу в модернізації. Крім того, регулярні перевірки дисциплінують матеріально відповідальних осіб і зменшують ризик несанкціонованого використання техніки. Особливо важливо перевіряти ті об'єкти, які задіяні у сезонних роботах, мають підвищений ступінь зношення або використовуються у складних умовах.

Дуже важливим є також контроль за місцезнаходженням транспортних засобів. Сучасні підприємства все частіше використовують GPS-трекери для моніторингу руху автомобілів, що дозволяє оперативно контролювати маршрути, запобігати відхиленням та фіксувати факти нецільового використання техніки. Впровадження таких систем на підприємстві підвищило б точність контролю та зменшило ризики, пов'язані з людським фактором.

Важливим напрямом внутрішнього контролю також є перевірка правильності та своєчасності оформлення первинної документації з обліку

основних засобів. При цьому необхідно контролювати наявність усіх обов'язкових реквізитів у документах, що стосуються надходження, внутрішнього переміщення та вибуття основних засобів, а також правильність формування їх первісної вартості й обґрунтованість визначення строків корисного використання. Належний контроль за документальним оформленням дає змогу своєчасно виявляти помилки на початкових етапах і не допустити їх подальшого поширення в системі обліку.

Особлива увага під час контролю первинних документів повинна приділятися їх відповідності чинному законодавству та внутрішнім стандартам підприємства. Оскільки первинні документи є основою для формування бухгалтерських записів, будь-яка неточність у них може призвести до перекручення фінансової звітності та неправильного відображення активів. Неправильно оформлені або неповні документи часто стають причиною фінансових порушень, зокрема заниження або завищення вартості основних засобів, що безпосередньо впливає на амортизаційні відрахування й фінансові результати підприємства.

Важливим також є контроль за своєчасністю оформлення документів. Затримки у складанні актів приймання-передачі, введення в експлуатацію або вибуття призводять до невірної визначення дати початку чи припинення амортизації, що спотворює облік витрат. Крім того, своєчасність документування має значення для правильного ведення інвентарного обліку, адже саме на підставі первинних документів об'єкт включається або виключається з інвентарного списку.

На практиці підприємства часто стикаються з ситуаціями, коли частина документів оформлюється неналежним чином через людський фактор або відсутність належного контролю. Для мінімізації ризиків рекомендується стандартизувати форми документів, використовувати чек-листи для заповнення, а також застосовувати електронні системи документообігу, які автоматично перевіряють повноту реквізитів і попереджають користувача про помилки.

Окремої уваги потребує контроль за правильністю визначення первісної

вартості об'єктів. У практиці ТОВ «ДІО.С» це особливо актуально через придбання техніки, яка може вимагати додаткових витрат на доставку, монтаж, налаштування або проведення технічного огляду перед введенням в експлуатацію. Неправильне включення або невключення цих витрат до первісної вартості призводить до викривлення даних про активи. Тому перевірка правильності формування первісної вартості повинна здійснюватися з підвищеною увагою.

Контроль за правильністю нарахування амортизації основних засобів є одним з найбільш важливих завдань. Необхідно перевіряти правильність застосування прямолінійного методу амортизації, відповідність встановлених строків корисного використання обліковій політиці підприємства, своєчасність початку та припинення нарахування амортизації. Враховуючи, що амортизаційні відрахування суттєво впливають на фінансовий результат підприємства, помилки в нарахуванні амортизації можуть призвести до викривлення показників звітності.

Амортизація виступає одним із визначальних елементів обліку основних засобів, адже забезпечує планомірне перенесення вартості об'єкта на витрати протягом усього періоду його корисного використання. На практиці підприємства досить часто стикаються з труднощами, пов'язаними з обґрунтованим визначенням реальних строків експлуатації основних засобів. Занижені строки призводять до завищення витрат, а завищені – до недонарахування амортизації та завищення вартості активів. Тому внутрішній контроль має включати періодичний перегляд строків корисного використання, особливо щодо техніки, яка працює в інтенсивних умовах.

Важливо враховувати, що прямолінійний метод, який застосовується підприємством, є найпростішим у розрахунку, але він не завжди найточніше відображає фактичний знос. Тому доцільно періодично аналізувати, наскільки вибраний метод відповідає умовам експлуатації об'єктів. Для транспортних засобів, які працюють з різною інтенсивністю, можна використовувати виробничі методи амортизації, прив'язуючи суму нарахувань до кількості відпрацьованих годин або пробігу, однак це потребує додаткового контролю.

Нарахування амортизації нерозривно пов'язане з правильною

ідентифікацією моменту введення об'єкта в експлуатацію. Будь-які затримки або помилки на цьому етапі призводять до фінансових викривлень. Тому контроль повинен включати перевірку правильності оформлення актів введення, наявності підтверджувальних документів та відповідності фактичного стану об'єкта моменту початку нарахування амортизації.

Окремим аспектом контролю є облік модернізації, реконструкції та ремонтів, які впливають на амортизацію. Неправильне віднесення витрат на поліпшення або їх відображення як поточні ремонти призводять до суттєвих спотворень даних. Тому внутрішньому контролю слід забезпечити чітке розмежування між поліпшеннями, що збільшують вартість об'єкта, та ремонтами, що не змінюють його функціональних характеристик.

Важливою функцією внутрішнього контролю є забезпечення правильності відображення всіх операцій з основними засобами на рахунках бухгалтерського обліку. Необхідно контролювати правильність застосування бухгалтерських проводок при надходженні, амортизації, поліпшенні та вибутті основних засобів, відповідність аналітичного та синтетичного обліку, правильність формування оборотно-сальдових відомостей. Особливу увагу слід приділяти правильності відображення операцій з переоцінки основних засобів, якщо такі операції здійснюються на підприємстві.

Однією з ключових проблем у практиці підприємств є розрив між даними аналітичного та синтетичного обліку. Невідповідність між інвентарними картками, інвентарними списками та даними головної книги може виникати через неточності у проведенні документів, пропуски в реєстрах або дублювання проводок. Для ТОВ «ДІО.С», де облік ведеться позаштатним бухгалтером, важливо регулярно здійснювати звірку аналітичних даних із синтетичними, оскільки обмежені людські ресурси підвищують ризик помилок.

Особливої уваги потребує правильність бухгалтерських проводок під час вибуття основних засобів. Помилки на цьому етапі призводять до подвійного обліку активів, неправильного відображення фінансових результатів від вибуття або заниження вартості майна. Контроль повинен охоплювати всі види вибуття –

продаж, списання, ліквідацію, передачу. Кожен тип операцій має свої особливості документального оформлення та бухгалтерського відображення.

У випадку проведення переоцінки основних засобів контроль має забезпечити правильність вибору методики переоцінки, оцінку впливу на фінансовий результат та правильність формування додаткового капіталу. Переоцінка вимагає тісної співпраці з незалежними оцінювачами та коректного перенесення даних до бухгалтерської системи, що робить внутрішній контроль на цьому етапі особливо важливим.

Контроль за збереженням основних засобів та їх цільовим використанням є завданням, що безпосередньо впливає на економічну безпеку підприємства. Необхідно перевіряти дотримання правил зберігання та експлуатації техніки, своєчасність проведення технічного обслуговування та ремонтів, відповідність фактичного використання об'єктів їх призначенню. Враховуючи специфіку діяльності підприємства, особливо важливим є контроль за використанням транспортних засобів, дотриманням маршрутів перевезень, витратами палива та дотриманням графіків технічного обслуговування.

Перевірка обґрунтованості витрат на ремонт та поліпшення основних засобів також входить до складу завдань внутрішнього контролю. Необхідно контролювати правильність розмежування витрат на поточний ремонт, які відносяться на витрати періоду, та витрат на поліпшення, які збільшують первісну вартість об'єкта. Слід перевіряти економічну доцільність здійснення ремонтів, обґрунтованість вибору підрядників, відповідність фактично виконаних робіт умовам договорів та кошторисам.

Контроль за дотриманням умов договорів матеріальної відповідальності є важливим завданням, особливо враховуючи невеликий розмір підприємства. Необхідно перевіряти наявність укладених договорів з усіма матеріально відповідальними особами, правильність визначення переліку цінностей, прийнятих під відповідальність, своєчасність проведення звірок фактичної наявності майна з даними розписок про прийняття цінностей.

Фінальним етапом внутрішнього контролю є верифікація коректності

подання даних про необоротні активи у звітних документах підприємства. Слід перевіряти узгодженість балансових показників з інформацією аналітичних та синтетичних регістрів, достовірність розкриття відомостей щодо початкової вартості та амортизаційних відрахувань необоротних активів, а також повноту висвітлення змін у складі цих активів упродовж звітного часового проміжку.

Організація внутрішнього контролю на ТОВ «ДІО.С» має свої особливості, зумовлені розміром підприємства та формою організації бухгалтерського обліку. Облік ведеться позаштатним бухгалтером, що обмежує можливості створення окремого підрозділу внутрішнього контролю. Тому функції внутрішнього контролю покладаються безпосередньо на керівника підприємства, який здійснює попередній та поточний контроль за операціями з основними засобами.

Попередній контроль здійснюється на етапі прийняття рішень про придбання основних засобів, укладення договорів з постачальниками, визначення умов фінансування капітальних інвестицій. Директор підприємства аналізує доцільність придбання конкретних об'єктів, оцінює джерела фінансування, визначає пріоритетність капіталовкладень виходячи з потреб виробництва та фінансових можливостей підприємства.

Оперативний контроль здійснюється шляхом верифікації первинної документації до моменту її офіційного схвалення, підписання передавальних актів необоротних активів, нагляду за дотриманням графіків технічного обслуговування та ремонтних робіт, відстеження видатків на експлуатацію необоротних активів. Керівник систематично співставляє облікові дані з реальною присутністю найдорожчих об'єктів, здійснює перевірку наявності ідентифікаційних номерів на обладнанні, стежить за дотриманням правил використання технічних засобів.

Наступний контроль здійснюється через аналіз фінансової звітності, перевірку правильності відображення операцій з основними засобами в обліку, оцінку ефективності використання основних засобів на основі розрахованих показників. За результатами наступного контролю приймаються управлінські рішення щодо необхідності оновлення парку техніки, оптимізації витрат на

ремонт та обслуговування, перерозподілу основних засобів між напрямками діяльності.

Вагому роль у системі внутрішнього контролю підприємства відіграє проведення інвентаризації основних засобів. Відповідно до затвердженої облікової політики, така процедура здійснюється щонайменше один раз на два роки, а також в інших випадках, визначених чинним законодавством. Для організації та проведення інвентаризації формується постійна комісія, до складу якої входять керівник підприємства та водії. Під час перевірки комісія проводить фактичний огляд основних засобів, оцінює їх технічний стан, звіряє інвентарні номери та контролює правильність закріплення майна за матеріально відповідальними особами.

Результати інвентаризації оформляються інвентаризаційними описами, на підставі яких бухгалтерія складає звіральні відомості. Виявлені розбіжності між даними обліку та фактичною наявністю аналізуються інвентаризаційною комісією, з'ясовуються причини розбіжностей, визначаються винні особи. За результатами інвентаризації складається протокол, в якому наводяться пропозиції щодо врегулювання виявлених розбіжностей. Надлишки основних засобів оприбутковуються, нестачі при встановленні винних осіб відносяться на їх рахунок, при відсутності винних осіб списуються на витрати підприємства.

Окремого розгляду потребує організація контролю в умовах використання автоматизованої системи обліку. Більшість програм містять вбудовані механізми контролю, які дозволяють автоматично перевіряти правильність бухгалтерських проводок, відповідність аналітичного та синтетичного обліку, своєчасність закриття звітних періодів. Проте автоматизований контроль не замінює людського фактору і потребує налаштування відповідних параметрів системи та регулярного моніторингу. Рекомендується використовувати функціонал програми для формування контрольних звітів, які б сигналізували про можливі помилки або невідповідності в обліку основних засобів.

Враховуючи розташування підприємства в зоні можливих бойових дій, особливе значення має контроль за збереженням основних засобів в умовах

підвищених ризиків. Необхідно забезпечити можливість швидкої евакуації найбільш цінної техніки у разі загострення ситуації, страхування дорогих об'єктів від ризиків воєнних дій, регулярний моніторинг технічного стану об'єктів для своєчасного виявлення пошкоджень. Доцільно також вести окремий облік витрат, пов'язаних із забезпеченням безпеки основних засобів в умовах воєнного стану.

Ефективність внутрішнього контролю значною мірою залежить від кваліфікації осіб, які його здійснюють. Враховуючи невеликий розмір підприємства та обмежені людські ресурси, важливо забезпечити регулярне підвищення кваліфікації директора та інших працівників, які беруть участь у контрольних процедурах. Це можливо через участь у семінарах, вебінарах, дистанційних курсах з питань обліку та контролю основних засобів, самостійне вивчення методичних матеріалів та нормативних документів.

3.2 Методика проведення зовнішнього незалежного аудиторського контролю основних засобів

Незалежна аудиторська перевірка необоротних активів становить значущий механізм верифікації точності звітних фінансових документів компанії та відповідності облікових процесів нормативно-правовим вимогам. На відміну від внутрішнього контролю, який здійснюється силами самого підприємства, зовнішній аудит проводиться незалежними аудиторськими фірмами або аудиторами, що забезпечує об'єктивність оцінки стану обліку.

Зовнішній аудит виступає також інструментом незалежної оцінки ефективності системи управління основними засобами, оскільки дозволяє виявити слабкі місця в організації документообігу, контролі руху активів та систематизації облікових даних. Його незалежний характер гарантує неупередженість висновків, що особливо важливо для підприємств, які залучають інвесторів або планують отримувати кредитні ресурси. Саме результати зовнішнього аудиту нерідко стають ключовим фактором прийняття рішень зовнішніми зацікавленими сторонами, оскільки демонструють реальний стан

активів та надійність фінансової інформації.

Аудиторська перевірка необоротних активів спрямована на вироблення об'єктивного висновку спеціаліста щодо точності відображення у звітній та обліковій документації даних про присутність, переміщення, технічний стан та експлуатацію необоротних активів організації, а також щодо узгодженості системи обліку цих активів з нормативними актами та внутрішньою обліковою політикою. Реалізація даного завдання надає можливість споживачам фінансових звітів, включаючи акціонерів, позикодавців та майбутніх інвесторів, використовувати інформацію про необоротні активи як надійну основу для ухвалення господарських рішень.

У процесі формування аудиторської думки значну увагу приділяють також оцінці відповідності методів обліку міжнародним стандартам, якщо діяльність підприємства виходить за межі внутрішнього ринку. Це особливо важливо у випадку підприємств, що беруть участь у експортних операціях або співпрацюють із міжнародними контрагентами. Крім того, аудит основних засобів дозволяє встановити рівень прозорості управлінських рішень, пов'язаних із довгостроковими інвестиціями, що прямо впливає на репутацію підприємства та його інвестиційну привабливість.

Для реалізації встановленої мети аудитор має виконати низку специфічних завдань. Пріоритетним завданням виступає підтвердження реального існування та права власності організації на необоротні активи, зафіксовані в обліковій системі. Спеціалісту необхідно впевнитися, що всі позиції, записані на облікових рахунках необоротних активів, дійсно наявні, перебувають у розпорядженні компанії та застосовуються у її операційній діяльності. З цією метою здійснюється вибіркова інвентаризація необоротних активів із обов'язковою ревізією об'єктів найвищої вартості.

У сучасній практиці аудитори дедалі частіше застосовують ризик-орієнтований підхід до вибірки об'єктів для інвентаризації, зосереджуючи увагу на тих активах, які мають високу вартість або характеризуються підвищеним ризиком зловживань. Під час огляду об'єктів аудитор може використовувати фото

документацію, геолокаційні відмітки або відео фіксацію для підтвердження їх фактичного існування. Для активів, що можуть знаходитися поза територією підприємства, аудитор має право вимагати додаткові підтвердження, зокрема документи про оренду місця зберігання чи акти тимчасового переміщення.

Подальшим завданням є верифікація вичерпності фіксації в обліковій системі усіх необоротних активів, що перебувають у власності організації. Аудитору потрібно підтвердити, що всі об'єкти, які відповідають встановленим критеріям класифікації як необоротні активи, зареєстровані в обліку та відображені у фінансових звітах. Для досягнення цього проводиться аналіз угод про придбання та реалізацію, передавальних документів, платіжних підтверджень, здійснюється співставлення податкових облікових даних із бухгалтерськими записами.

Особлива увага приділяється операціям, що потенційно містять ознаки неповного відображення – наприклад, придбання об'єктів за кошти фізичних осіб, бартерні угоди, оприбуткування об'єктів після ремонту, що істотно підвищив їхню вартість. Аудитор також аналізує можливі випадки несанкціонованого використання майна або прихованих операцій передачі активів третім особам. З метою забезпечення повноти можуть застосовуватися процедури аналітичного порівняння даних звітності з попередніми періодами та середньогалузевими показниками.

Перевірка правильності оцінки основних засобів є важливим завданням аудиту. Аудитор повинен встановити, чи правильно визначена первісна вартість основних засобів при їх надходженні, чи включені до неї всі необхідні витрати, чи правильно розмежовані витрати на придбання та витрати на поліпшення. Також перевіряється правильність відображення переоцінки основних засобів, якщо така проводилася, обґрунтованість визначення справедливої вартості об'єктів.

Особливу увагу звертають на верифікацію коректності розподілу видатків між капітальними вкладеннями та поточним обслуговуванням, адже їх помилкова інтерпретація здатна істотно вплинути на фінансові показники компанії. У разі значних відхилень початкової вартості аудитор залучають незалежні професійні

оцінки або зіставляють документацію з усередненими ринковими цінами на подібні активи. Суттєвим компонентом контрольних процедур виступає також дослідження економічної обґрунтованості переоцінювання та узгодженості його здійснення з обліковою політикою організації.

Перевірка правильності нарахування амортизації є одним з найбільш трудомістких завдань аудиту основних засобів. Аудитор повинен перевірити відповідність застосованих методів амортизації обліковій політиці підприємства та вимогам НП(с)БО, правильність визначення строків корисного використання, своєчасність початку та припинення нарахування амортизації, правильність розрахунку місячних сум амортизаційних відрахувань. Особливу увагу слід приділити перевірці амортизації основних засобів, щодо яких протягом звітного періоду здійснювалися операції поліпшення або переоцінки.

Детальна перевірка амортизації включає аналіз того, наскільки застосовані строки корисного використання відповідають реальному стану активів та умовам їх експлуатації. Аудитор може вимагати технічні висновки або акти оцінки фізичного зносу для підтвердження обґрунтованості строків. Крім того, перевіряється відповідність амортизаційних сум обсягам господарської діяльності, оскільки надмірні або недостатні відрахування можуть бути ознаками помилок або маніпуляцій.

Верифікація достовірності фіксації операцій із вилучення необоротних активів також належить до аудиторських завдань. Потрібно підтвердити обґрунтованість зняття з обліку необоротних активів, присутність відповідної первинної документації, точність розрахунку фінансового результату від вилучення, своєчасність реєстрації операцій в обліковій системі. Аудитору необхідно впевнитися, що вилучення необоротних активів відбулося з об'єктивних підстав, зокрема через фізичне зношування, технологічне застарівання, аварійні ситуації, продаж, а не через зловживання чи порушення встановлених норм.

Окремою процедурою є аналіз можливих прихованих операцій вибуття, коли активи фактично не використовуються, але формально числяться на балансі.

Аудитор перевіряє, чи не було випадків фізичного пошкодження активів або їх списання без належного документального підтвердження. За потреби можуть використовуватися зустрічні звірки з покупцями, підрядниками або страховими компаніями.

Перевірка правильності класифікації та відображення основних засобів у фінансовій звітності є завершальним завданням аудиту. Аудитор повинен переконатися, що основні засоби правильно класифіковані за групами відповідно до їх функціонального призначення, що інформація про них повністю та достовірно розкрита в балансі та примітках до фінансової звітності, що дотримано принципи послідовності та порівнянності при складанні звітності за різні періоди.

Аудитор також перевіряє коректність застосування мінімальних строків корисного використання, встановлених податковим законодавством, та відповідність класифікації активів галузевим специфікаціям. Значну увагу приділяють приміткам до фінансової звітності, оскільки саме вони містять розширену інформацію про зміни у складі основних засобів, методи амортизації та результати переоцінки. Повнота розкриття інформації є критичною для забезпечення прозорості діяльності підприємства.

Методика проведення аудиту основних засобів на ТОВ «ДІО.С» повинна враховувати особливості діяльності підприємства, розмір його активів, специфіку використовуваних основних засобів та систему організації обліку. Аудит проводиться поетапно з використанням різноманітних аудиторських процедур та прийомів.

На підготовчій стадії аудитор досліджує специфіку роботи організації, аналізує організаційну побудову, механізми внутрішнього нагляду, облікові принципи. Здійснюється первинна оцінка матеріальності та ризику аудиту, визначається масштаб аудиторських заходів. Окрему увагу варто зосередити на дослідженні облікових принципів щодо встановлення критеріїв класифікації необоротних активів, способів амортизаційних відрахувань, процедур проведення інвентаризації. На даній стадії аудитор запитує у адміністрації компанії потрібну документацію, зокрема бухгалтерський баланс, аналітичні відомості за рахунками

необоротних активів, інвентаризаційні реєстри, контракти на придбання необоротних активів, документи про введення в експлуатацію.

На основному етапі проводяться безпосередні аудиторські процедури перевірки. Аудит починається з аналізу складу та структури основних засобів підприємства. Аудитор вивчає дані балансу та оборотно-сальдових відомостей, визначає найбільш значущі групи основних засобів, аналізує динаміку їх вартості протягом звітного періоду. Для ТОВ «ДІО.С» найбільшу увагу слід приділити перевірці транспортних засобів та сільськогосподарської техніки, оскільки ці групи становлять основну частину необоротних активів підприємства. Перевірка наявності основних засобів здійснюється шляхом проведення вибіркової інвентаризації. Аудитор особисто оглядає найбільш дорогі об'єкти, перевіряє наявність на них інвентарних номерів, відповідність фактичних характеристик даним інвентарних карток. Для транспортних засобів перевіряється наявність технічних паспортів, свідоцтв про реєстрацію, полісів страхування. Аудитор має право вимагати пред'явлення будь-якого об'єкта основних засобів для огляду та звірки з даними обліку. Перевірка правильності оформлення надходження основних засобів проводиться шляхом вивчення первинних документів. Аудитор вибирає для детальної перевірки операції з придбання основних засобів, які відбулися протягом звітного періоду, особливо ті, що стосуються найбільш дорогих об'єктів. Перевіряється наявність договорів купівлі-продажу, актів приймання-передачі, рахунків-фактур, податкових накладних, платіжних документів. Аудитор перевіряє правильність визначення первісної вартості, повноту включення до неї всіх супутніх витрат, своєчасність відображення операції в обліку. Особливу увагу слід приділити перевірці правильності формування первісної вартості основних засобів, придбаних в 2024 році, коли первісна вартість зросла з 901,1 тис. грн до 4128,2 тис. грн. Аудитор повинен встановити економічну доцільність здійснених капіталовкладень, проаналізувати джерела фінансування придбання, перевірити відповідність придбаних об'єктів профілю діяльності підприємства. Верифікація коректності розрахунку амортизаційних відрахувань становить один із ключових етапів аудиторської

перевірки. Аудитор відбирає для поглибленого аналізу об'єкти з різноманітних категорій необоротних активів та здійснює перерахунок амортизаційних сум за річний період. Контролюється узгодженість використаних термінів експлуатації з обліковими принципами компанії, правильність застосування лінійного способу амортизації, своєчасність початку амортизаційних нарахувань для об'єктів, запущених в експлуатацію впродовж звітнього року. Для ТОВ «ДІО.С» аудиторі необхідно перевірити достовірність використання визначених термінів експлуатації, зокрема п'ятирічного періоду для автотранспорту, трирічного терміну для комп'ютерної техніки та офісних меблів.

На цьому етапі аудиторська група також проводить попереднє інтерв'ю з керівництвом і відповідальними працівниками, щоб з'ясувати особливості організації обліку основних засобів, наявність внутрішніх інструкцій, практичних правил документообігу та реальний стан контролю за збереженням майна. Важливо оцінити не лише формальну наявність політик, а й ефективність їх застосування на практиці. Саме на цьому етапі формується робоча програма аудиту, у якій визначаються ризики шахрайства, слабкі місця у внутрішньому контролі та ділянки, що потребують посиленої уваги під час перевірки.

Перевірка правильності відображення в обліку малоцінних необоротних матеріальних активів проводиться окремо. Аудитор повинен переконатися, що всі об'єкти вартістю менше двадцяти тисяч гривень, але зі строком використання більше року, правильно класифіковані як МНМА, що амортизація по них нараховується у встановленому порядку п'ятдесят відсотків у першому місяці та п'ятдесят відсотків в останньому місяці використання.

Аналіз структури основних засобів дозволяє визначити ключові об'єкти, що формують найбільше навантаження на амортизаційні витрати та фінансові ресурси підприємства. Аудитор також порівнює співвідношення активної та пасивної частини основних засобів, що дає змогу оцінити технічну озброєність підприємства та його потенціал для здійснення операційної діяльності. У випадку ТОВ «ДІО.С», де переважають транспортні засоби та техніка, важливим є аналіз їх технічного стану, частоти ремонтів та економічної доцільності подальшої

експлуатації.

Якщо протягом звітного періоду здійснювалися операції з вибуття основних засобів, аудитор перевіряє їх правильність та обґрунтованість. Вивчаються акти на списання, в яких повинні бути зазначені причини вибуття, технічний стан об'єкта, можливість подальшого використання, склад комісії, яка прийняла рішення про списання. Перевіряється правильність визначення залишкової вартості об'єкта на момент вибуття, правильність відображення фінансового результату від вибуття. Для ТОВ «ДІО.С» протягом 2022-2024 років вибуття основних засобів не здійснювалося, що підтверджується нульовим значенням коефіцієнта вибуття.

Перевірка правильності відображення операцій з основними засобами на рахунках бухгалтерського обліку проводиться шляхом вивчення бухгалтерських проводок. Аудитор перевіряє правильність кореспонденції рахунків при надходженні основних засобів, нарахуванні амортизації, проведенні ремонтів, вибутті об'єктів. Особливу увагу слід приділити перевірці правильності відображення ПДВ по придбаних основних засобах, формування податкового кредиту, відповідності даних бухгалтерського та податкового обліку.

Перевірка кореспонденції рахунків включає аналіз не тільки правильності бухгалтерських проводок, але й логічної послідовності відображення операцій. Аудитор оцінює, чи не були операції розтягнуті в часі для штучного коригування фінансових результатів, а також перевіряє відповідність даних бухгалтерського обліку інформації в первинних документах. Особливу увагу приділяють взаємозв'язку обліку основних засобів із розрахунками з постачальниками, ПДВ та капітальними

За відсутності операцій вибуття протягом тривалого періоду аудитор має визначити, чи не є це ознакою можливих прихованих списань або неформального використання активів. Особливо це актуально для транспортних засобів та техніки, які мають підвищений рівень фізичного зносу. Аудитор може вимагати службові записки або інші документи, що підтверджують стан об'єктів, які давно експлуатуються без списання.

Аудитор також аналізує хронологію документального оформлення операції надходження – чи співпадають дати укладання договору, отримання рахунку, фактичного введення в експлуатацію та відображення в бухгалтерському обліку. Будь-які затримки або невідповідності можуть бути ознакою ризику маніпулювання фінансовими результатами. Особливо уважно оцінюється обґрунтованість додаткових витрат, включених до первісної вартості, таких як витрати на транспортування, монтаж або страхування. При значному зростанні первісної вартості у 2024 році важливо визначити, чи відповідають ці придбання стратегічним цілям підприємства.

У межах цієї процедури аудитор аналізує також зміни у складі основних засобів, які можуть впливати на амортизацію: переоцінка, ремонт, добудування, модернізація. Перевіряється правильність коригування амортизаційних сум після зміни первісної вартості чи строків корисного використання. Аудитор порівнює фактичні амортизаційні нарахування з очікуваними залежно від методів обліку, що дозволяє виявити систематичні помилки або навмисні перекручення.

Перевірка організації аналітичного обліку основних засобів проводиться шляхом вивчення інвентарних карток, відомостей руху основних засобів, аналітичних звітів з програми, в якій ведеться автоматизований бухгалтерський облік. Аудитор перевіряє повноту відображення інформації про кожен об'єкт, правильність віднесення об'єктів до матеріально відповідальних осіб, відповідність даних аналітичного обліку даним синтетичного обліку.

У процесі перевірки даних аналітичного обліку аудитор також аналізує коректність ведення електронних баз даних, своєчасність оновлення карток основних засобів, наявність дубльованих записів або неактуальних об'єктів. Також оцінюється повнота інтеграції даних у програмі з ведення обліку, зокрема відповідність інвентарних карток фактичному руху активів та правильність формування звітів. Порухення в аналітичному обліку часто свідчать про проблеми в організації документообігу або недостатню кваліфікацію працівників.

Особливу увагу в процесі аудиту слід приділити перевірці дотримання вимог облікової політики підприємства. Аудитор перевіряє, чи всі положення

облікової політики в частині обліку основних засобів фактично застосовуються на практиці, чи немає відхилень від встановленого порядку. Також перевіряється відповідність облікової політики вимогам НП(С)БО 7 «Основні засоби» [15] та іншим нормативним документам.

Аудитор повинен також оцінити систему внутрішнього контролю за операціями з основними засобами. Перевіряється наявність посадових інструкцій, порядок розподілу обов'язків, організація документообігу, регулярність проведення інвентаризацій, дотримання договорів про матеріальну відповідальність. Для ТОВ «ДІО.С», де облік ведеться позаштатним бухгалтером, особливо важливо оцінити ефективність контролю з боку керівника підприємства.

Завершальним етапом аудиту є узагальнення та оцінка отриманих результатів перевірки. Відомий аудитор аналізує всі виявлені порушення, недоліки та відхилення від вимог законодавства, облікової політики й загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку. За результатами узагальнення формуються відповідні висновки щодо достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності в частині основних засобів. У разі виявлення суттєвих помилок аудитор оцінює їх вплив на фінансову звітність підприємства та використовує проведення додаткових коригувальних процедур або уточнення з боку керівництва.

На даній стадії аудитор також розробляє пропозиції щодо поліпшення системи обліку та внутрішнього нагляду за необоротними активами. До подібних пропозицій належать: оптимізація процедур документального супроводу операцій, коригування термінів експлуатації окремих об'єктів, збільшення частоти та якості інвентаризаційних заходів, посилення контрольних механізмів за збереженням майна, забезпечення адекватного рівня відповідальності матеріально відповідальних працівників. Надані рекомендації спрямовані на зменшення аудиторських ризиків у майбутньому, запобігання помилкам та порушенням, підвищення прозорості та ефективності ведення обліку.

Після завершення всіх аудиторських процедур аудитор складає підсумкові робочі документи та отримує аудиторський звіт. У звіті відображається загальна

оцінка правильності та достовірності ведення обліку основних засобів, зазначаються виявлені недоліки (за їх наявності), оцінюється їх вплив на показники фінансової звітності. На підставі проведеної перевірки формується аудиторський висновок щодо достовірності та повноти відображення операцій з основними засобами у фінансовій звітності ТОВ «ДІО.С».

Таким чином, методика проведення зовнішнього незалежного аудиту основних засобів забезпечення комплексного, системного та поетапного підходу до перевірки. Вона включає оцінку організаційного обліку та внутрішнього контролю, аналіз первинних документів, інвентаризацію, перевірку коректності бухгалтерських записів і достовірності відображення інформації у фінансовій звітності. Проведення якісного аудиту дозволяє уникнути помилок та порушень, підвищити прозорість процесу та зміцнити довіру користувачів фінансової звітності до інформації, яку надає підприємство. Для ТОВ «ДІО.С» аудит основних засобів має важливе значення, не дозволяє оцінити ефективність управління необоротними активами, підтвердити достовірність даних звітності та забезпечити підставу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Крім того, результати аудиторської перевірки основних засобів створюють основу для підвищення ефективності внутрішніх процедур підприємства. На основі виявлених недоліків у документації, системі контролю чи організації обліку керівництво може своєчасно скоригувати політику управління активами, оптимізувати процеси їх використання, ремонту, модернізації та оновлення. Це сприяє не лише забезпеченню достовірності фінансової інформації, а й формуванню більш раціональної інвестиційної політики підприємства.

Таким чином, аудиторська перевірка основних засобів виконує не лише контрольну, а й аналітичну та консультативну функцію. Вона виявляє потенційні ризики, попереджає фінансові втрати, забезпечує обґрунтованість управлінських рішень і підвищує рівень фінансової дисципліни. Для ТОВ «ДІО.С» результати такого аудиту стають важливим інструментом зміцнення фінансової стійкості та підвищення ефективності діяльності, що є ключовим чинником конкурентоспроможності підприємства у довгостроковій перспективі.

Візуальне представлення процесу проведення зовнішнього незалежного аудиту наведено на рисунку 3.1.

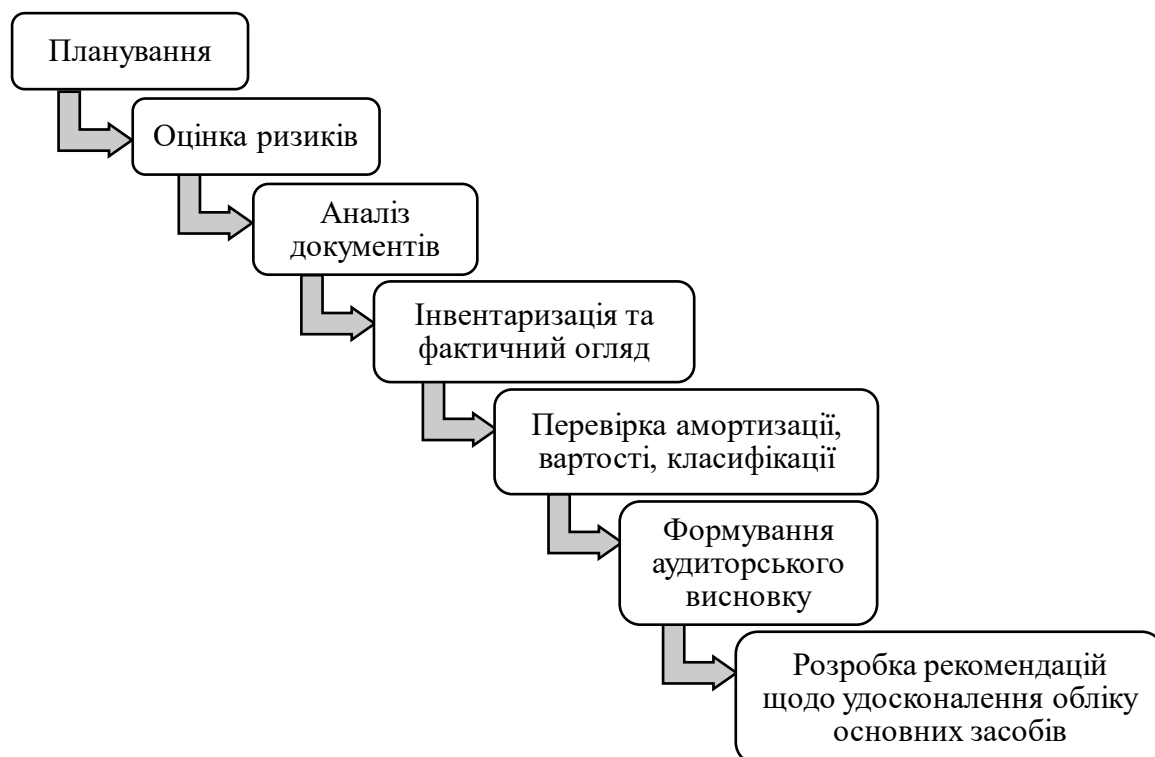

Рисунок 3.1 – Процес проведення аудиту основних засобів

**Джерело: складено автором*

На рисунку представлено послідовність етапів проведення аудиту основних засобів. Процес починається з планування та оцінки ризиків, що дозволяє визначити ключові зони перевірки та оптимально розподілити ресурси аудиторської групи. Наступні етапи включають аналіз документів, фактичний огляд та інвентаризацію активів, перевірку правильності нарахування амортизації та формування вартості об'єктів. Завершується процес формуванням аудиторського висновку та розробкою практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку основних засобів на підприємстві.

3.3 Удосконалення аудиту основних засобів

Ґрунтуючись на результатах дослідження діяльності ТОВ «ДІО.С» та

здійсненого аналізу фінансових звітів за 2024 рік, можна окреслити ряд векторів удосконалення аудиту необоротних активів.

Особливу увагу при удосконаленні аудиту слід приділити тому, що структура активів підприємства характеризується значним зростанням первісної вартості основних засобів (з 901,1 до 4128,2 тис. грн), що потребує більш глибокої перевірки формування первісної вартості та обґрунтованості капітальних інвестицій. Крім того, на балансі підприємства спостерігається суттєвий обсяг оборотних активів (50519,2 тис. грн), що прямо впливає на оцінку дотримання принципу суттєвості при аудиті ОЗ та виборі операцій для вибіркової перевірки. Значний обсяг кредиторської заборгованості (52 928,0 тис. грн) вимагає посилення уваги аудитора до можливих ризиків знецінення або неправильної класифікації основних засобів, отриманих унаслідок бартерних чи компенсаційних операцій.

Удосконалення аудиту основних засобів на ТОВ «ДІО.С» доцільно здійснювати за кількома ключовими напрямками, які охоплюють різні аспекти перевірки необоротних активів підприємства.

Перш за все, важливим є вдосконалення процедури планування аудиту основних засобів, що передбачає чіткіше визначення зон ризику, уточнення рівня суттєвості саме для необоротних активів, розширення плану аналітичних процедур та деталізацію програми інвентаризаційних заходів. Паралельно з цим необхідне удосконалення документального контролю операцій з надходження та вибуття основних засобів, що особливо актуально враховуючи різке збільшення первісної вартості у 2024 році. Це вимагає введення посиленого контролю за повнотою первинних документів, джерелами фінансування, відповідністю об'єктів діяльності підприємства, а також процедури контролю комплектності придбаних активів.

Не менш важливою є оптимізація аналітичних і розрахункових аудиторських процедур, що включає застосування розширених тестів коректності амортизації, автоматизованих перерахунків, перевірок строків корисного використання та аналізу співвідношення між зносом і економічним ефектом від використання активів. Окрему увагу слід приділити посиленню

інвентаризаційного контролю основних засобів через впровадження фотофіксації активів, переходу до річної планової інвентаризації з проміжними оглядами найбільш дорогих об'єктів, а також електронного ведення інвентарних карток.

Крім технічних аспектів, важливим є вдосконалення взаємодії аудитора з внутрішніми службами та матеріально відповідальними особами, що передбачає введення стандартних форм внутрішніх звітів, створення реєстру відповідальних за збереження майна та контроль за виконанням договірних зобов'язань щодо персональної відповідальності. Завершальним напрямом удосконалення є автоматизація збору та аналізу даних в процесі аудиту через впровадження програм для перехресної звірки даних між автоматизованою системою для ведення обліку, фінансовою звітністю та інвентаризаційними описами, що значно підвищить ефективність та точність аудиторських процедур.

В таблиці 3.1 наведено напрями вдосконалення аудиту основних засобів на ТОВ «ДІО.С».

Таблиця 3.1 – Напрями вдосконалення аудиту основних засобів на ТОВ «ДІО.С»

№	Напрямок удосконалення	Суть проблеми / ризику	Запропоновані заходи	Очікуваний результат
1	2	3	4	5
1	Підвищення якості планування аудиту основних засобів	Наявність значного зростання первісної вартості ОЗ у 2024 р. (з 901,1 до 4128,2 тис. грн) створює підвищений ризик помилок.	Визначення окремого рівня суттєвості для ОЗ; деталізація програми перевірки надходження; розширення аналітичних процедур на етапі планування.	Зменшення аудиторського ризику; точніше визначення ключових зон перевірки.
2	Удосконалення контролю надходження основних засобів	Недостатня деталізація первинних документів; ризик неповного включення супутніх витрат; відсутність вибіркового контролю комплектності.	Запровадження контрольного списку документів; додаткове узгодження витрат на доставку, монтаж; перевірка паспорта об'єкта; фотофіксація під час приймання.	Підвищення обґрунтованості первісної вартості; зниження ризику завищення/заниження вартості активів.
3	Удосконалення перевірки амортизаційної політики	Наявність різних строків використання (5 років – транспорт, 3 роки – комп'ютери), ризик неправильного обліку модернізацій.	Перехресна звірка строків з обліковою політикою; перевірка перерахунку амортизації за допомогою автоматизованих інструментів; окремий аудит модернізацій.	Забезпечення правильності нарахування амортизації; точність витрат періоду.
4	Посилення інвентаризаційного контролю	Значна частка техніки та транспорту потребує регулярного підтвердження наявності; ведення обліку позаштатним бухгалтером ускладнює контроль.	Проведення проміжних вибірових інвентаризацій; електронні інвентарні картки; фотофіксація об'єктів; маркування QR-кодами.	Підвищення точності даних про наявність і стан активів; зменшення ризику втрат.

Продовження таблиці 3.1

1	2	3	4	5
5	Удосконалення внутрішнього контролю ОЗ	Відсутність внутрішнього контролера; обмеженість персоналу; ризик формального контролю.	Розробка внутрішніх форм звітності відповідальних осіб; призначення контролера по ОЗ; щоквартальна звірка даних з бухгалтерією.	Посилення відповідальності; підвищення оперативності контролю та якості облікових даних.
6	Автоматизація процедур аудиту основних засобів	Значний обсяг даних у фінзвітності потребує точного звірення; підвищений ризик технічних помилок.	Використання автоматизованих інструментів: Excel-макроси, модулі перевірки амортизації, імпорт інвентаризаційних карток у таблиці.	Скорочення часу перевірки; усунення арифметичних помилок; підвищення якості аудиторських процедур.
7	Підвищення прозорості формування первісної вартості	У 2024 році – різке збільшення капітальних інвестицій; ризик завищення вартості ОЗ.	Аналіз договорів, кошторисів, актів виконаних робіт; порівняння ринкової вартості аналогічних активів; вибіркова перевірка постачальників.	Підтвердження обґрунтованості інвестицій; підвищення інвестиційної привабливості підприємства.
8	Оптимізація перевірки операцій з ремонту та модернізації	Ризик необґрунтованого списання витрат на ремонт як поліпшення, та навпаки.	Чітке розмежування ремонт/модернізація; аналіз кошторисів; узгодження з технічним персоналом; повторний розрахунок впливу на амортизацію.	Правильність класифікації витрат; достовірність фінансових результатів.
9	Впровадження системи ризик-орієнтованого аудиту ОЗ	Підприємство має значний обсяг оборотних активів і кредиторської заборгованості; важливо зосередитись на ділянках високого ризику.	Формування карти ризиків по ОЗ; визначення критичних об'єктів з високою вартістю; контроль повторюваних операцій.	Підвищення ефективності аудиту; оптимізація витрат часу на перевірку.
10	Підвищення якості аудиторських доказів	Частина операцій підтверджується документами з низьким рівнем деталізації.	Вимога додаткових підтвердних документів; проведення запитів постачальникам; отримання зовнішніх підтверджень.	Зростання рівня довіри до результатів аудиту; мінімізація спірних моментів.

*Джерело: розроблено автором

Одним із ключових елементів удосконалення аудиту основних засобів є формування чіткої та структурованої стратегії аудиту, яка визначає напрями, об'єкти та пріоритети перевірки. Стратегія аудиту дозволяє аудиторській групі раціонально розподілити ресурси, зосередитися на зонах підвищеного ризику та забезпечити повноту охоплення усіх аспектів, пов'язаних з обліком основних засобів.

Для ТОВ «ДІО.С» особливого значення набуває аудит необоротних активів, зважаючи на суттєве збільшення їх первісної вартості у 2024 році, концентрацію активів у транспортних засобах та сільськогосподарській техніці, а також наявність

підвищених ризиків, пов'язаних із правильністю формування первісної вартості та нарахування амортизації.

Нижче, в таблиці 3.2, наведено приклад стратегії аудиту, складену для перевірки фінансової звітності ТОВ «ДІО.С» за 2024 рік, та перелік ключових напрямів, які необхідно охопити в межах аудиторського завдання.

Нижче, в таблиці 3.3, подано програму аудиту основних засобів ТОВ «ДІО.С», розроблену на основі стратегії та плану аудиту.

Програма аудиту основних засобів є деталізованим документом, що конкретизує зміст, послідовність та методи виконання аудиторських процедур. На відміну від плану аудиту, який визначає загальні етапи роботи, програма містить перелік конкретних дій аудитора, спрямованих на отримання достатніх і належних аудиторських доказів щодо правильності обліку та відображення основних засобів у фінансовій звітності підприємства.

Програма аудиту ТОВ «ДІО.С» побудована відповідно до вимог Міжнародних стандартів аудиту, Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, а також з урахуванням оцінки притаманних та контрольних ризиків. Її реалізація дозволяє забезпечити всебічну перевірку основних засобів, включаючи оцінку їх наявності, стану, правильності формування первісної вартості, амортизації, руху та відображення у фінансовій звітності.

На цьому етапі аудиторська група також проводить попереднє інтерв'ю з керівництвом і відповідальними працівниками, щоб з'ясувати особливості організації обліку основних засобів, наявність внутрішніх інструкцій, практичних правил документообігу та реальний стан контролю за збереженням майна. Важливо оцінити не лише формальну наявність політики, а й ефективність її застосування на практиці.

Удосконалення аудиту основних засобів на ТОВ «ДІО.С» є необхідною передумовою підвищення достовірності фінансової звітності, посилення контролю за рухом необоротних активів та мінімізації ризиків суттєвих помилок.

Таблиця 3.2 – Приклад стратегії аудиту фінансової звітності ТОВ «ДІО.С» за 2024 рік

Назва підприємства		ДІО.С	
Назва аудиторської фірми		Заратуйко М.О.	
Період, що закінчився		01.01.24 – 31.12.24	
Склад		Заратуйко М.О., Заратуйко О.В., Заратуйко С.В.	
Ключовий партнер з аудиту		Заратуйко М.О.	
Стратегія аудиту			
№ з/п	Перелік ключових питань		
1	Аудит необоротних активів (зокрема перевірка основних засобів, їх оцінки, амортизації, інвентаризації, відсутності вибуття)		
2	Аудит оборотних активів (запаси, дебіторська заборгованість, грошові кошти)		
3	Аудит власного капіталу		
4	Аудит поточних зобов’язань (кредиторська заборгованість, розрахунки з бюджетом і постачальниками)		
План аудиту			
1	2	3	4
Заплановані види робіт	Період проведення	Виконавець	Примітки
Ознайомлення з обліковою політикою підприємства в частині ведення обліку та інвентаризації основних засобів, запасів, дебіторської заборгованості та грошових коштів	07.04.2025	Заратуйко М.О.	
Ознайомлення з документами, які узагальнюють результати інвентаризації	07.04.2025	Заратуйко М.О.	
Перевірка наявності та стану основних засобів	07.04.2025	Заратуйко М.О.	Фізична перевірка, звірка з інвентарними картками
Перевірка правильності ведення обліку основних засобів	08.04.2025	Заратуйко М.О.	Перевірка первісної вартості, амортизації, модернізацій
Перевірка правильності узагальнення інформації про основні засоби у фінансовій звітності	08.04.2025	Заратуйко М.О.	Звірка з балансом та примітками
Перевірка наявності та стану запасів	08.04.2025	Заратуйко О.В.	Огляд складських залишків
Перевірка правильності ведення обліку запасів	08.04.2025	Заратуйко О.В.	Аналіз первинних документів

Продовження таблиці 3.2

1	2	3	4
Перевірка правильності узагальнення інформації про запаси у фінансовій звітності	08.04.2025	Заратуйко О.В.	Звірка з балансом
Перевірка документів щодо ведення дебіторської заборгованості	09.04.2025	Заратуйко О.В.	Первинні документи, акти звірок
Аналіз дебіторської заборгованості в розрізі контрагентів	09.04.2025	Заратуйко О.В.	Виявлення простроченої та сумнівної
Надсилання запитів дебіторам для підтвердження інформації	09.04.2025	Заратуйко О.В.	Підтвердження залишків
Перевірка правильності ведення документів щодо грошових коштів	09.04.2025	Заратуйко С.В.	Каса, банківські виписки
Перевірка правильності формування капіталу підприємства	09.04.2025	Заратуйко С.В.	Аналіз рахунків 40–46
Перевірка правильності облікового супроводження процесу формування капіталу	09.04.2025	Заратуйко С.В.	Внески, зміни капіталу
Перевірка правильності ведення обліку розрахунків з постачальниками	09.04.2025	Заратуйко С.В.	Аналіз рахунків 63, 685
Аналіз кредиторської заборгованості	10.04.2025	Заратуйко С.В.	Виявлення простроченої
Надсилання запитів кредиторам щодо підтвердження інформації	10.04.2025	Заратуйко С.В.	Підтвердження залишків
Перевірка заборгованості щодо сплати до бюджету	10.04.2025	Заратуйко С.В.	Рахунки 64, перевірка декларацій
Узагальнення результатів перевірки в аудиторському звіті	11.04.2025	Заратуйко М.О.	Формування думки аудитора
Партнери із завдання	Заратуйко О.В., Заратуйко С.В.		
Головний аудитор	Заратуйко М.О.		
Члени групи	Заратуйко М.О., Заратуйко О.В., Заратуйко С.В.		
Бюджет часу	5 днів; 40 людино годин		
Дата початку аудиту	07.04.2025		
Термін виконання	11.04.2025		

*Джерело: розроблено автором

Розроблена стратегія аудиту та деталізована програма перевірки дозволяють сформулювати комплексний і системний підхід до аудиту необоротних активів. Реалізація запропонованих заходів забезпечує охоплення всіх ключових аспектів аудиту: перевірку документального підтвердження надходження та вибуття активів, оцінки правильності формування первісної вартості, коректності нарахування амортизації, аналізу інвентаризаційних процедур, контролю відповідності даних синтетичного й аналітичного обліку. Окрему увагу приділено аналітичним процедурам, взаємодії з матеріально відповідальними особами та уточненню методичних підходів до інвентаризації й документування аудиторських процедур.

Таблиця 3.3 – Програма аудиту основних засобів ТОВ «ДІО.С»

Назва підприємства: ТОВ «ДІО.С» Назва аудиторської фірми: Заратуйко М.О. Період, що закінчився: 01.01.2024 – 31.12.2024 Ключовий партнер з аудиту: Заратуйко М.О. Члени групи: Заратуйко М.О., Заратуйко О.В., Заратуйко С.В. Бюджет часу: 5 днів; 40 людино-годин Дата початку аудиту: 07.04.2025 Термін виконання: 11.04.2025					
1	2	3	4	5	6
Термін виконання	Заплановані роботи	Аудиторські процедури	Метод перевірки	Номер робочої документації	Виконавець
07.04.2025	Ознайомлення з обліковою політикою підприємства	1. Перевірити відповідність положень політики вимогам НП(С)БО 7 [15] і МСБО 16 [11]. 2. Перевірити порядок проведення інвентаризації та її періодичність. 3. Оцінити методи амортизації та класифікацію ОЗ.	Порівняння, аналіз, документування	Заповнюється у процесі	Заратуйко М.О.
07.04.2025	Перевірка наявності та стану основних засобів	1. Провести огляд вибірових об'єктів. 2. Звірити інвентарні номери з документами. 3. Оцінити стан техніки та факт використання.	Огляд, звірка, спостереження	Заповнюється у процесі	Заратуйко М.О.
08.04.2025	Перевірка правильності формування первісної вартості ОЗ	1. Перевірити договори купівлі-продажу, рахунки, накладні. 2. Звірити включення супутніх витрат. 3. Перевірити розмежування ремонтів та поліпшень.	Аналітична перевірка, аналіз документів	Заповнюється у процесі	Заратуйко М.О.
08.04.2025	Перевірка руху основних засобів	1. Перевірити акти введення, переміщення та списання. 2. Провести звірку з ОСВ по рахунку 10.	Документальна перевірка, тестування операцій	Заповнюється у процесі	Заратуйко М.О.

Продовження таблиці 3.3

1	2	3	4	5	6
08.04.2025	Перевірка нарахування амортизації	1. Перевірити метод амортизації по групах активів. 2. Перерахувати амортизацію по вибірці. 3. Оцінити строки корисного використання.	Розрахунок, аналітичні процедури	Заповнюється у процесі	Заратуйко М.О.
08.04.2025	Перевірка відображення ОЗ у фінансовій звітності	1. Звірити залишки з балансом. 2. Перевірити примітки до звітності щодо руху, переоцінок і амортизації.	Аналітична перевірка, звірка	Заповнюється у процесі	Заратуйко М.О.
09.04.2025	Перевірка документів щодо дебіторської заборгованості за операціями з ОЗ	1. Перевірити наявність дебіторів, пов'язаних з придбанням ОЗ. 2. Провести аналіз заборгованості та її підтвердження.	Документальна перевірка, аналітика	Заповнюється у процесі	Заратуйко О.В.
09.04.2025	Перевірка грошових коштів, пов'язаних з операціями надходження ОЗ	1. Перевірити платіжні доручення та банківські виписки. 2. Звірити суми з первинними документами.	Документування, звірка	Заповнюється у процесі	Заратуйко С.В.
09.04.2025	Перевірка формування власного капіталу	1. Перевірити правильність відображення внесків у капітал. 2. Звірити операції зі статутним капіталом.	Аналітична перевірка	Заповнюється у процесі	Заратуйко С.В.
10.04.2025	Перевірка обліку розрахунків з постачальниками ОЗ	1. Звірити розрахунки з постачальниками. 2. Надіслати запити постачальникам щодо підтвердження заборгованості.	Звірка, підтвердження	Заповнюється у процесі	Заратуйко С.В.
10.04.2025	Перевірка платежів до бюджету, пов'язаних з ОЗ	1. Перевірити податки та збори, що виникають при операціях з ОЗ.	Документальна перевірка	Заповнюється у процесі	Заратуйко С.В.
11.04.2025	Узагальнення результатів перевірки	1. Сформувані аудиторський висновок. 2. Узагальнити помилки та порушення.	Аналітичне узагальнення	Заповнюється у процесі	Заратуйко М.О.

**Джерело: розроблено автором*

Розроблена стратегія аудиту та деталізована програма перевірки дозволяють сформувати комплексний і системний підхід до аудиту необоротних активів. Реалізація запропонованих заходів забезпечує охоплення всіх ключових аспектів аудиту: перевірку документального підтвердження надходження та вибуття активів, оцінки правильності формування первісної вартості, коректності нарахування амортизації, аналізу інвентаризаційних процедур, контролю відповідності даних синтетичного й аналітичного обліку. Окрему увагу приділено аналітичним процедурам, взаємодії з матеріально відповідальними особами та

уточненню методичних підходів до інвентаризації й документування аудиторських процедур.

Запропоновані напрями вдосконалення аудиту спрямовані на розширення джерел аудиторських доказів, підвищення якості аналітичної оцінки, посилення внутрішнього контролю підприємства та оптимізацію аудиторських процедур. Застосування запропонованих рекомендацій забезпечить зменшення інформаційних ризиків, виявлення потенційних порушень до моменту формування фінансової звітності та підвищення прозорості обліку.

Таким чином, удосконалена методика аудиту основних засобів сприятиме формуванню об'єктивної та обґрунтованої аудиторської думки, підвищить ефективність управління необоротними активами та забезпечить користувачам фінансової звітності більш якісну й достовірну інформацію.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі проведено комплексне дослідження теоретичних, методичних та практичних аспектів обліку, контролю й аудиту основних засобів підприємства, що дозволило досягти поставленої мети та вирішити всі визначені завдання.

Розкрито економічну сутність основних засобів та їх місце в системі активів підприємства. Встановлено, що основні засоби є матеріальними об'єктами, які підприємство утримує з метою використання у виробництві, наданні послуг або для управлінських потреб протягом періоду, що перевищує один рік. Вони формують матеріально-технічну базу діяльності підприємства та суттєво впливають на його виробничий потенціал і фінансові результати. Визначено ключові характеристики основних засобів: тривалий період використання, поступове перенесення вартості на витрати через амортизацію, збереження фізичної форми протягом строку експлуатації, здатність генерувати економічні вигоди. Досліджено місце основних засобів у структурі активів як окремої категорії матеріальних необоротних активів, що відрізняються від запасів циклом використання та способом перенесення вартості, а від нематеріальних активів – наявністю фізичної форми.

Узагальнено нормативно-правове регулювання обліку основних засобів. Систематизовано ієрархічну систему нормативних актів, що регламентують облік основних засобів в Україні: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (визначає загальні принципи організації обліку), НП(С)БО 7 «Основні засоби» (встановлює критерії визнання, методи оцінки та амортизації), МСБО 16 «Основні засоби» (застосовується підприємствами, що формують звітність за МСФЗ), Податковий кодекс України (регулює податковий облік та амортизацію), Інструкція про застосування Плану рахунків (визначає рахунки та кореспонденції), Положення про інвентаризацію (встановлює порядок перевірки наявності), Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів (деталізують практичні аспекти). Визначено, що чинна нормативна база забезпечує єдині підходи до обліку, проте потребує адаптації до умов воєнного стану та

цифровізації економіки.

Досліджено теоретичні аспекти організації обліку основних засобів. Систематизовано наукові підходи до класифікації основних засобів за функціональним призначенням (виробничі, невиробничі), галузевою належністю, ступенем використання (діючі, в запасі, на консервації), правом власності (власні, орендовані). Детально проаналізовано організацію обліку надходження основних засобів (визначення первісної вартості, документальне оформлення актами приймання-передачі, відкриття інвентарних карток), амортизації (п'ять методів за НП(С)БО 7: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення, кумулятивний, виробничий) та вибуття (через продаж, ліквідацію, безоплатну передачу, внесок до статутного капіталу). Визначено особливості ведення синтетичного обліку на рахунку 10 та аналітичного обліку в розрізі інвентарних об'єктів, місць експлуатації та матеріально відповідальних осіб.

Надано організаційно-економічну характеристику діяльності ТОВ «ДІО.С». Підприємство здійснює діяльність у сфері вантажного автомобільного транспорту (КВЕД 49.41) з середньою чисельністю працівників 3 особи та статутним капіталом 300,0 тис. грн. Проведений аналіз за 2022–2024 роки виявив суттєве зростання масштабів діяльності: чистий дохід збільшився з 931,8 тис. грн до 69 733,2 тис. грн (у 74,8 раза), загальна вартість активів – з 3 745,0 тис. грн до 54 312,3 тис. грн (у 14,5 раза). Встановлено критично низький рівень фінансової стійкості: коефіцієнт автономії становить 0,026 при нормі понад 0,5, коефіцієнт фінансування досяг 38,24 при нормі менше 1, робочий капітал є від'ємним (–2 408,8 тис. грн). Виявлено незадовільні показники ліквідності: коефіцієнт абсолютної ліквідності 0,022 (норма понад 0,2), коефіцієнт загальної ліквідності 0,95 (норма понад 1,5). Водночас спостерігається позитивна динаміка показників ділової активності: коефіцієнт оборотності активів зріс з 0,25 до 1,28, оборотності власного капіталу – з 3,17 до 50,37. Підприємство вийшло на прибутковість у 2023 році (711,4 тис. грн) після збиткового 2022 року (–6,1 тис. грн), у 2024 році чистий прибуток становив 380,2 тис. грн.

Досліджено організацію обліку основних засобів на підприємстві.

Встановлено, що облік ведеться позаштатним бухгалтером з використанням програми «1С:Підприємство». Обліковою політикою визначено критерій визнання основних засобів – вартість понад 20 000 грн при строку використання понад рік; об'єкти меншої вартості класифікуються як малоцінні необоротні матеріальні активи. Первісна вартість основних засобів зростає з 901,1 тис. грн у 2022 році до 128,2 тис. грн у 2024 році, що свідчить про масштабні капіталовкладення. Амортизація нараховується прямолінійним методом зі строками: транспортні засоби – 5 років, комп'ютерна техніка та меблі – 3 роки, інші основні засоби – 5 років. Для МНМА застосовується спрощений порядок: 50% у першому місяці використання, 50% – в останньому. Інвентаризація проводиться не рідше одного разу на два роки постійно діючою комісією у складі директора та водіїв. Коефіцієнт зносу у 2024 році становив 0,081, коефіцієнт оновлення – 0,782, коефіцієнт вибуття – 0 (вибуття основних засобів не здійснювалося протягом досліджуваного періоду).

Обґрунтовано напрями удосконалення обліку основних засобів. Запропоновано підвищити рівень аналітичності обліку через розширення системи субрахунків рахунку 10 з виділенням окремих аналітичних позицій для різних типів техніки (зернозбиральні комбайни, вантажні автомобілі, трактори, навантажувачі, інша сільськогосподарська техніка), що дозволить оперативно отримувати інформацію про вартість, знос та ефективність використання кожної групи активів. Обґрунтовано необхідність впровадження системи паспортизації основних засобів для об'єктів вартістю понад 500 тис. грн із включенням детальних технічних характеристик, інформації про виробника, гарантійні зобов'язання, історії ремонтів та модернізацій, фактичних витрат на утримання по роках. Рекомендовано здійснити перехід на вітчизняне програмне забезпечення (BAS Бухгалтерія, Медок, Парус-Підприємство), підвищення кібербезпеки та оперативнішого реагування на зміни українського законодавства. Запропоновано впровадити QR-кодування основних засобів для автоматизації інвентаризації, відстеження переміщення активів та формування електронних актів приймання-передачі. Обґрунтовано доцільність розробки середньострокового плану оновлення основних засобів на 3–5 років з урахуванням фактичного технічного стану, темпів зростання обсягів

діяльності та фінансових можливостей підприємства.

Охарактеризовано організацію внутрішнього контролю основних засобів на підприємстві. Визначено, що внутрішній контроль здійснюється керівником підприємства через три форми: попередній контроль (на етапі прийняття рішень про придбання, укладення договорів, визначення джерел фінансування), поточний контроль (перевірка первинної документації до затвердження, підписання актів приймання-передачі, нагляд за дотриманням графіків технічного обслуговування, відстеження витрат на експлуатацію), наступний контроль (аналіз фінансової звітності, оцінка ефективності використання на основі розрахованих показників). Встановлено основні завдання внутрішнього контролю: перевірка наявності основних засобів та відповідності фактичної кількості даним обліку, контроль правильності оформлення первинної документації та обґрунтованості визначення первісної вартості, перевірка коректності нарахування амортизації та своєчасності початку/припинення нарахувань, забезпечення правильності відображення операцій на рахунках обліку, контроль збереження та цільового використання активів, перевірка обґрунтованості витрат на ремонт і поліпшення, контроль дотримання договорів матеріальної відповідальності. Виявлено, що обмежені людські ресурси (облік ведеться позаштатним бухгалтером) створюють підвищені ризики помилок та вимагають посилення автоматизованого контролю.

Розроблено методику проведення зовнішнього незалежного аудиторського контролю основних засобів. Сформовано поетапну методику, що включає: підготовчий етап (ознайомлення з діяльністю підприємства, вивчення облікової політики, оцінка системи внутрішнього контролю, попереднє визначення рівня суттєвості та аудиторського ризику, формування плану та програми аудиту); основний етап (аналіз складу та структури основних засобів через вивчення балансу та оборотно-сальдових відомостей, вибіркова інвентаризація найбільш дорогих об'єктів з перевіркою інвентарних номерів та технічного стану, перевірка правильності формування первісної вартості через аналіз договорів та актів, верифікація коректності амортизаційних нарахувань шляхом перерахунку за вибіркою, перевірка повноти та достовірності відображення операцій на рахунках

обліку, аналіз операцій з вибуття); завершальний етап (узагальнення виявлених помилок та порушень, оцінка їх впливу на фінансову звітність, розробка рекомендацій щодо удосконалення, формування аудиторського висновку). Визначено ключові аудиторські процедури: огляд та фізична інвентаризація, документальна перевірка, арифметичний перерахунок, аналітичні процедури, звірка даних, зовнішні підтвердження. Для ТОВ «ДІО.С» особливу увагу приділено перевірці обґрунтованості різкого зростання первісної вартості у 2024 році (з 901,1 до 4 128,2 тис. грн).

Запропоновано напрями удосконалення аудиту основних засобів. Розроблено десять ключових напрямів удосконалення:

- підвищення якості планування через визначення окремого рівня суттєвості для основних засобів, деталізацію програми перевірки надходження, розширення аналітичних процедур на етапі планування;
- удосконалення документального контролю надходження через запровадження контрольних списків документів, додаткове узгодження витрат на доставку та монтаж, перевірку паспортів об'єктів, фотофіксацію під час приймання;
- удосконалення перевірки амортизаційної політики через перехресну звірку строків з обліковою політикою, перерахунок амортизації за допомогою автоматизованих інструментів, окремий аудит модернізацій;
- посилення інвентаризаційного контролю через проведення проміжних вибіркової інвентаризацій, використання електронних інвентарних карток, фотофіксацію об'єктів, маркування QR-кодами;
- удосконалення внутрішнього контролю через розробку внутрішніх форм звітності відповідальних осіб, призначення контролера по основних засобах, щоквартальну звірку даних з бухгалтерією;
- автоматизація процедур аудиту через використання Excel-макросів, модулів перевірки амортизації, імпорт інвентаризаційних карток у таблиці;
- підвищення прозорості формування первісної вартості через аналіз договорів, кошторисів, порівняння з ринковою вартістю аналогічних активів, вибіркочу перевірку постачальників;

- оптимізація перевірки операцій з ремонту та модернізації через чітке розмежування ремонт/модернізація, узгодження з технічним персоналом, повторний розрахунок впливу на амортизацію;
- впровадження ризик-орієнтованого аудиту через формування карти ризиків, визначення критичних об'єктів з високою вартістю, контроль повторюваних операцій;
- підвищення якості аудиторських доказів через вимогу додаткових підтвердних документів, проведення запитів постачальникам, отримання зовнішніх підтверджень. Розроблено стратегію та деталізовану програму аудиту основних засобів для ТОВ «ДІО.С» з визначенням конкретних аудиторських процедур, методів перевірки, відповідальних осіб та термінів виконання .

Таким чином, поставлені у вступі мета та дев'ять завдань кваліфікаційної роботи досягнуті в повному обсязі. Отримані результати мають теоретичне та практичне значення: узагальнено теоретичні підходи до організації обліку основних засобів з урахуванням особливостей транспортної галузі, адаптовано методику аналітичного обліку через розширення системи субрахунків та впровадження паспортизації, розроблено стратегію та програму аудиту для мікропідприємств, обґрунтовано практичні рекомендації щодо цифровізації обліку. Запропоновані рекомендації можуть бути використані в діяльності ТОВ «ДІО.С» та інших підприємств транспортної галузі для підвищення достовірності обліку, посилення контролю за збереженням та рухом основних засобів, зниження аудиторських ризиків, що в комплексі сприятиме підвищенню ефективності управління необоротними активами та зміцненню фінансової стійкості підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко Р.В., Воронко Р.М., Редченко К.І. Облікове забезпечення системи управління основними засобами підприємства: організаційний аспект. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*, 2022. № 70. С. 13–19.
2. Бондар М., Кулик А. Облік об'єктів основних засобів підприємств та аналіз їхньої вартості в умовах збройної агресії. *Економічний аналіз*, 2022. Том 32. № 4. С. 165–177.
3. Даценко Г., Кудирко О. Особливості проведення аудиту основних засобів на виробничих підприємствах. *Економіка та суспільство*, 2022. № 46. 8 с.
4. Довгань П.О. Основи класифікації необоротних активів та підходи до їх удосконалення. *Ефективна економіка*, 2021. № 11. С. 73–81
5. Заратуйко М.О. Організаційні аспекти внутрішнього контролю операцій з основними засобами. *Матеріали Всеукраїнської наукової конференції студентів і аспірантів, присвяченої Міжнародному дню студента*, 2025. С. 137–138.
6. Заратуйко М.О. Цифровізація обліку основних засобів: огляд та аналіз актуальних програмних рішень. Нові горизонти розвитку бізнесу в умовах сучасних викликів. *Євроінтеграційні механізми безпечного функціонування і розвитку агроєкосистем: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених*, 2025. С. 164–165.
7. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99> (дата звернення: 15.09.2025).
8. Кравченко О.В., Селезньова О.В. Стан розвитку обліку та контролю основних засобів на вітчизняних підприємствах та напрями їх удосконалення. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*, 2022. № 2. С. 9–16.
9. Лопатовська О., Нікольчук Ю., Бондарук С. Основні засоби підприємства: методика аналізу та ефективність використання. *Трансформаційна економіка*,

2023. № 5 (05). С. 75–81.

10. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів: Наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. № 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03> (дата звернення: 15.09.2025).

11. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» (IAS 16). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014 (дата звернення: 15.09.2025).

12. Міньковська А.В., Шаповалов Є.В., Іонова К. О. Облік основних засобів: фінансовий та податковий аспекти. *Серія: економіка та управління. Проблеми сучасних трансформацій*, 2023. № 10. 5 с.

13. Москалюк Г.О., Цуканова В.О. Основні засоби крізь призму обліку за П(С)БО та МСФЗ: порівняльний аналіз. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*, 2021. 6 ст.

14. Найда А.В., Чигіна Х.С. Науково-методичні аспекти аналізу основних засобів. *Economic Bulletin of the Black Sea Littoral*, 2022. № 1. С. 59–67.

15. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення: 15.09.2025).

16. Олійник Т.Г., Онопрійчук Д.О., Пшеничний І.С. Ефективність управління основними засобами аграрних підприємств. *Modern Economics*, 2024. № 43. С. 73–81.

17. Пчелинська Г. Особливості обліку вибуття основних засобів в умовах воєнного стану в Україні. *Економіка та суспільство*, 2023. № 51. 8 с.

18. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 15.09.2025).

19. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14> (дата звернення: 15.09.2025).

20. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 15.09.2025).

21. Про затвердження типових форм первинних документів з обліку основних засобів. Наказ Міністерства фінансів України від 13.09.2016 р. № 818. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-16> (дата звернення: 15.09.2025).

22. Проскуріна Н., Пушкарь І. Основні засоби підприємства: економічний зміст, класифікація та нормативно-правове регулювання. *Фінансові стратегії інноваційного розвитку економіки*, 2022. № 1 (53). С. 65–70.

23. Радіонова Н.Й., Войтенко М.В. Методичні засади проведення аудиту основних засобів. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*, 2021. № 15 (115). С. 37–41.

24. Сафонік Н., Ваташук В. Підвищення ефективності відтворення та використання основних засобів підприємств транспортної галузі. *Економіка та суспільство*, 2023. № 51. 11 с.

25. Фрайман А.В., Селіванова Н.М. Удосконалення організації обліку основних засобів в період карантину. *Науковий журнал. Економіка: реалії часу*, 2022. № 2 (60). С. 68–81.

26. Dmytrenko A., Matiash T. Особливості надходження та документального оформлення основних засобів на сільськогосподарському підприємстві. *Економіка і регіон*, 2021. № 4(83). С. 100–105.

27. Fauziah N.I., Mediawati E. The Influence Of Asset Management On Optimization Of The Use Of Fixed Assets In The Government Sector: Literature Review. *International Journal of Business, Law, and Education*, 2024. Vol. 5. Issue 1. P. 309–316.

28. Madina K., Khurramova M., Accounting of fixed assets-oriented investments and its improvement. *Asia pacific journal of marketing & management review*, 2023. Vol. 12. 14 p.

29. Paul P.O., Ogugua J.O., Eyo-Udo N.L. Innovations in fixed asset management: Enhancing efficiency through advanced tracking and maintenance systems. *International Journal of Science and Technology Research Archive*, 2024. Vol. 07. Issue 01. P. 019–026.

30. Silitonga, J.E., Sihombing, D.O., Talitha Nabila, Muhammad Khoiri Luthfi, &

Nur Aliah. *Literature Study of Fixed Asset Depreciation Calculation On Profit In Financial Statements. Journal of Indonesian Management*, 2024. Vol. 4 No. 4. 12 p.

31. Zach M. Fixed Assets Accounting: How It Can Impact Employees, Auditors & Shareholders. Accounting Undergraduate Honors Theses. *Accounting Undergraduate Honors Theses Retrieved*, 2023. 13 p.

ДОДАТКИ